

Špeciálna základná škola s vyučovacím jazykom maďarským

Magyar Tannyelvű Speciális Alapiskola

Hviezdoslavova 24

979 01 Rimavská Sobota

Obsah vzdelávania

**pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi
vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím**

s vyučovacím jazykom maďarským

9. ročník

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Slovenský jazyk a slovenská literatúra

Hodinová dotácia predmetu

Slovenský jazyk a slovenská literatúra	9.ročník
ŠVP	2
Voliteľné predmety	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra je vo výchovno-vzdelávacom procese jedným z kľúčových. Prostredníctvom rozvíjania materinského jazyka v ústnej a písomnej forme u žiakov cielene budujeme zručnosti potrebné na získavanie informácií a na ich výmenu v sociálnom kontakte, čo má výrazný podiel na celkovej socializácii dieťaťa. Je osvedčené, že znaky – symboly, medzi ktoré môžeme priradiť aj písmo, výrazne uľahčujú orientáciu osôb s pervazívnymi vývinovými poruchami v čase, priestore a v sociálnom kontakte. Využívaním slova v jeho písomnej podobe ako symbolu reality možno ovplyvňovať ich každodenný praktický život a vstupovať do priameho usmerňovania ich jednotlivých činností aj bez neustálej priamej asistencie pri každom úkone. Slovenský jazyk a literatúra pozostáva zo zložiek: čítanie a literárna výchova, gramatika a slohová výchova. Základy písania sa vyučujú v samostatnom vyučovacom predmete rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie. Obsah a ciele obidvoch súčastí uvedeného vyučovacieho predmetu sa úzko prelínajú a v závislosti od schopností každého žiaka sa možno v ňom prednostne zamerať na jednu alebo druhú jeho súčasť. Pri využívaní blokového vyučovania pre žiakov s AU alebo PVP s MP je možné jednu vyučovaciu jednotku slovenského jazyka rozčleniť tak, že v rámci jedného bloku sa možno venovať aj učivu preberanému v inej zložke tohto predmetu. Časové vymedzenie pre nadobúdanie jednotlivých vedomostí, zručností a návykov sa prispôsobuje individuálnym potrebám žiaka počas jednej vyučovacej jednotky, ale aj v celkovom časovom trvaní nácviku určitej zručnosti. Pre nehovoriaceho žiaka uplatňujeme len tie ciele a obsah, ktoré sú pre neho zvládnuteľné, resp. ich doplníme na základe odborných odporúčaní a vlastného prognostického odhadu. V časti PROCES sa nachádzajú odporúčania pre vyučovanie učiva príslušného ročníka, spravidla bližšie nešpecifikované podľa jednotlivých úrovní, pričom jednotlivé odporúčania sú využiteľné nielen v tom ročníku v rámci ktorého sú uvedené. V závere obsahu vyučovacieho predmetu je prehľadná tabuľka s poradím písmen a spoluhláskových skupín tak, ako sa postupne vyučujú na jednotlivých úrovniach všetkých ročníkov. Čítanie a literárna výchova Požiadavky v súvislosti s nácvikom techniky čítania, čítania s porozumením, reprodukcie obsahu textu u žiakov s AU alebo PVP s MP nie je

možné zovšeobecniť a prezentovať ako univerzálne uplatniteľné. Nie je teda možné ani vyžadovať detailné dodržiavanie tohto rámca obsahu predmetu. Je potrebné počítať s tým, že jednotliví žiaci môžu prejavovať taký záujem o čítanie, že pomerne ľahko zvládnu jeho techniku a iní, napriek priaznivejšej mentálnej kapacite, nebudú dostatočne prístupní metódam osvedčujúcim sa pri ostatných žiakoch a nebudú postupovať očakávaným tempom. V takých prípadoch učiteľ hľadá iný spôsob práce so žiakom, pričom však dosahovanie iných cieľov, vrátane obsahu učiva, dokáže patrične odôvodniť. Môže sa stať, že žiak má napriek mentálnemu postihnutiu zvládnuté základy čítania už pri nástupe do školy. V tom prípade je nutné v jeho individuálnom vzdelávacom programe v zložke čítanie nadviazať na jeho úroveň čítania a nie mechanicky dodržiavať postup určený v učebných osnovách ročníka do ktorého je zaradený. 19 Pre niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP nácvik čítania vychádzajúci z hláskovania a spájania hlások do slabík, ktoré izolovane nemajú žiadny význam, je nepochopiteľné a nezmyselné. Analyticko-syntetickú metódu nácviku čítania je vhodné u týchto žiakov nahradiť globálnou metódou. Vychádza sa pri nej z učebnice *Moje učenie – učebný materiál pre deti s autizmom (2015)*. Nie je záväzná učiť žiaka všetky tvary písmen veľkej a malej, tlačenej a písanej abecedy, pripúšťa sa nácvik čítania aj zápisu iba tvarov písmen veľkej tlačenej abecedy, treba však pamätať na neskorší obmedzený výber textov na čítanie – malé tlačené písmená. V prípade, že žiak je schopný pracovať s viacerými tvarmi písma, možno mu pri preberaní každého písmena pridať aj tvar malého tlačeného, veľkého písaného a malého písaného písmena. Pri výučbe čítania sa môže stať, že úroveň techniky čítania u žiaka presiahne úroveň jeho intelektuálneho a rečového vývinu a nebude v súlade s úrovňou chápania čítaného textu. Okrem textov na čítanie je preto potrebné takmer vždy využívať aj ilustrácie znázorňujúce kľúčové slová: osoba, zvierka, vec, jav, činnosť, farby, výraz tváre a pod., alebo skutočné predmety, resp. predvádzanie činností. Pri nácviku pozornosti žiaka a tých zručností, ktoré predchádzajú učeniu čítať, ale aj pri samotnom vyučovaní čítania dbáme na to, aby sme ho upútali témami jemu blízkymi, ktorých použitie môžu slúžiť ako motivácia, resp. odmena. Obsah textov pripravovaných pre žiaka na čítanie a literárnu výchovu by mal rešpektovať skutočnosť, že chápanie textu, viet a odkazov, a to aj pre tých žiakov, ktorí disponujú dobrými rozumovými schopnosťami, sťažuje charakteristická črta autizmu alebo ďalších pervazívnych vývinových porúch – doslovné chápanie slov a slovných spojení. Ide, napr. o dôslednú konkretizáciu („preskočiť riadok“ v skutočnosti znamená niečo iné, než čo žiadame od žiaka pri čítaní), o stotožňovanie počutého a čítaného s tým, čo dieťa už pozná (výraz v literárnom príbehu „zomrieť od smiechu“ vyvolá v žiakovi opačnú predstavu, než sa ustáleným slovným spojením sleduje), o neschopnosť postrehnúť moduláciu hlasu (je ťažké, často až nemožné využívať prostriedky metakomunikácie). Nevyužívanie, nezvládanie modulačných prvkov hlasu je nutné u žiakov rešpektovať (monotónne čítanie a pod.) napriek tomu, že v obsahu vzdelávania je uvedený aj nácvik modulácie hlasu. Niektorí žiaci ho môžu zvládnuť. Gramatika a slohová výchova Charakteristika osobitostí pri vyučovaní zložiek gramatika, slohová výchova a literárna výchova je postupne uvedená v časti obsahu vzdelávania pre 5. – 9. ročník. Je nevyhnutné oboznámiť sa s ňou pred začatím vypracovávania individuálneho vzdelávacieho programu pre žiaka ktoréhokoľvek ročníka, vrátane prvého stupňa, nakoľko vzájomnú súvislosť učiva v predmete slovenský jazyk a literatúra nie je možné presne rozčleniť. Z formálneho hľadiska nie je únosné, aby sa v texte obsahu vzdelávania opakovali rovnaké časti súvisiace s uplatnením určitého učiva vo viacerých ročníkoch pri rôznej úrovni. Vzhľadom na spoločné prvky v zložkách čítanie – literárna výchova a slohová výchova navzájom úzko prepojené, je možné časovú dotáciu vyhradenú na čítanie využiť najmä na nácvik techniky čítania a čítania

s porozumením a ďalšie prvky možno pričleniť do zložky slohovej výchovy, aj keď ich takto obsah vzdelávania neuvádza. Pri inej príležitosti rozvíjanie žiakových zručností v obsahu vzdelávania pričlenených k slohovej výchove možno uplatniť v zložke čítanie a literárna výchova, resp. v zložke gramatika. 20 Rozvíjanie slovnej zásoby je prirodzený proces, ku ktorému dochádza pri pedagogickom pôsobení na žiaka. Rozlišujeme prirodzené rozvíjanie slovnej zásoby – patria sem všetky slová, ktorým žiak postupne rozumie (pasívny slovník), alebo ich sám používa (aktívny slovník) a cieľené rozširovanie slovnej zásoby žiaka. V predmete slovenský jazyk v každej jeho zložke sa využívajú nové pojmy v písomnej forme na vytváranie databázy pre každého žiaka, ktorou je „čítaná slovná zásoba“ a „písaná slovná zásoba“. Tvoria ju slová, ktoré sa žiak naučí postupne čítať či písať tak, aby si ich vybavoval ako vytvorené stereotypy. Nehovoriaci žiaci aspoň v pojmovej podobe v spojení s ilustráciou, ktorú vedú k danej situácii priradiť. Cieľene nacvičované slová jeho čítanej aj písanej slovnej zásoby je vhodné zaznamenávať do tzv. osobného frekvenčného slovníka, ktorý možno kedykoľvek využívať na udržiavanie nadobudnutých „čítacích“ stereotypov. Osobný frekvenčný slovník je vhodné využívať aj v slohovej výchove, najmä pri nácviku čítania a písania zmysluplných odkazov, vyjadrení.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Upevniť výslovnosť slov a ustálených slovných spojení a ich používanie naučené v predchádzajúcich ročníkoch,
- rozšíriť pasívny slovník o ďalšie podstatné mená, slovesá, príslovky, osobné a ukazovacie zámená, číslovky,
- rozšíriť pasívny slovník o porozumenie jednoduchých otázok,
- používať zdvorilostné slová v spoločenskom styku.

OBSAH

Nácvik porozumenia otázok vzťahujúcich sa k osobe žiaka, napríklad „Ako sa máš?“, „Kam ideš?“, „Si hladný?“, „Si smädný?“, „Čo ťa bolí?“, „Kde si bol?“, „Kde je mama?“.

Používanie slov zaužívaných v spoločenskom styku – pozdravy, zdvorilostné frázy a slovné spojenia ako „ahoj, dobrý deň, dovidenia, ďakujem, nech sa páči, prosím si, neprosím si...“.

Vymenovanie čísel v číselnom rade do dvadsať, spresňovanie ich výslovnosti. Pomenovanie napísaných číseliek.

PROCES

Jednotlivé zložky tohto vyučovacieho predmetu sa kombinujú v rámci jednej vyučovacej hodiny alebo jedného bloku.

Pri vyučovaní vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra je možné využívať demonštračný obrázkový a slovný materiál s veľkými tlačenými a malými tlačenými písmenami, detské časopisy, individuálne pripravené materiály s prihliadnutím na individualitu žiaka a učebnica Moje učenie.

Čísla a číslovky učíme jednak ako číselný rad a jednak ich priradujeme k už naučeným podstatným menám, resp. otázkam, aby mali zmysel. Napr. „Koľko máš rokov?“ „Do ktorej triedy chodíš?“ „Aké máte číslo domu?“ (aj vtedy, ak je vyššie ako dvadsať) a pod.

9. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Upevniť poznanie, výslovnosť a používanie slov z predchádzajúceho ročníka,
- rozšíriť slovnú zásobu o ďalšie podstatné mená, slovesá, o privlastňovacie zámená, prídavné mená, číslovky,
- upevniť ovládanie odpovedí na otázku,
- vedieť napísať jednoduchú vetu v slovenskom jazyku ako požiadavku vlastnú potrebu, požiadavku.

OBSAH

Slovné vyjadrenie a napísanie jednoduchej vety v slovenskom jazyku. Vedieť takto vyjadriť vlastnú potrebu, požiadavku, konštatovanie, ako napr. „Budem písať.“ „Pôjdem von.“ „Kúpim jogurt.“ „Vonku prší.“

Rozšírenie čísel zoradených v číselnom rade do sto.

Rozšírenie prebraných tém o tie, ktoré neboli prebrané v predchádzajúcich ročníkoch a doplniť o záujmovú oblasť žiaka.

PROCES

Jednotlivé zložky tohto vyučovacieho predmetu sa kombinujú v rámci jednej vyučovacej hodiny alebo jedného bloku.

Pri vyučovaní vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra je možné využívať demonštračný obrázkový a slovný materiál s veľkými tlačenými a malými tlačenými písmenami, detské časopisy, individuálne pripravené materiály s prihliadnutím na individualitu žiaka a učebné texty Moje učenie.

Na začiatku nácviku písania žiakovi dáme napísanú predlohu jeho vlastnej požiadavky, ktorá situačne vyplynie priamo na hodine. Neskôr vyžadujeme aby tú istú potrebu, ak ju prejaví a ktorú sme už nacvičovali, napísal sám bez predlohy.

9. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Upevniť výslovnosť, význam a používanie slov naučených v predchádzajúcich ročníkoch,
- rozšíriť aktívnu slovnú zásobu
- podstatné mená, slovesá, príslovky, prídavné mená, zámená, číslovky,
- rozšíriť slovnú zásobu zo záujmovej oblasti žiaka,

- vedieť spontánne používať zdvorilostné slová v rámci spoločenského styku,
- vedieť spamäti slovenské básne, piesne,
- vedieť samostatne alebo s náповeďou napísať jednoduchý popis situačného obrázka.

OBSAH

Rozšírenie číselných pojmov o slová tisíc a milión v kontexte vyjadrenia veľkého množstva peňazí za určitý tovar alebo inú množstevnú veličinu, primeranú žiakovmu chápaniu.

Rozšírenie prebraných tém o tie, ktoré neboli prebrané v predchádzajúcich ročníkoch. Doplniť témy zo záujmových oblastí žiaka.

PROCES

Pri vyučovaní čísloviek vždy máme na pamäti ich praktické využitie – peniaze; množstvo – kilogramy; dátumy narodenia – vlastný, rodičov, súrodencov; počet obyvateľov v meste, v krajine (štáte); dĺžky, vzdialenosť v metroch – dvor; v kilometroch – v rámci mesta, medzi mestami, medzi krajinami a pod. podľa individuálnych schopností žiaka.

Je dôležité, aby sme k jednotlivým témam pristupovali so zohľadnením vekovej kategórie žiakov deviatego ročníka a zároveň ich mentálnej úrovne.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Maďarský jazyk a literatúra

Hodinová dotácia učebného predmetu

Maďarský jazyk a literatúra	9. ročník
ŠVP	4
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	4

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra je vo výchovno-vzdelávacom procese jedným z kľúčových. Prostredníctvom rozvíjania materinského jazyka v ústnej a písomnej forme u žiakov cielene budujeme zručnosti potrebné na získavanie informácií a na ich výmenu v sociálnom kontakte, čo má výrazný podiel na celkovej socializácii žiaka. Je osvedčené, že znaky - symboly, medzi ktoré môžeme priradiť aj písmo, výrazne uľahčujú orientáciu osôb s

pervazívnymi vývinovými poruchami v čase, priestore a v sociálnom kontakte. Využívaním slova v jeho písomnej podobe ako symbolu reality možno ovplyvňovať ich každodenný praktický život a vstupovať do priameho usmerňovania ich jednotlivých činností aj bez neustálej priamej asistencie pri každom úkone.

Vyučovaci predmet maďarský jazyk a literatúra pozostáva zo zložiek **čítanie a literárna výchova, gramatika a sloh. Základy písania** sa vyučujú v samostatnom vyučovacom predmete **rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie**. Obsah a ciele oboch súčasť uvedeného predmetu sa úzko prelínajú a v závislosti od schopností každého žiaka sa možno v ňom prednostne zamerať na jednu alebo druhú jeho súčasť.

Pri využívaní blokového vyučovania pre žiakov s AU alebo PVP s MP je možné jednu vyučovaciu jednotku maďarského jazyka rozčleniť tak, že v rámci jedného bloku sa možno venovať aj učivu preberanému v inej zložke tohto predmetu.

Časové vymedzenie pre nadobúdanie jednotlivých vedomostí, zručností a návykov sa prispôsobuje individuálnym potrebám žiaka počas jednej vyučovacej jednotky, ale aj v celkovom časovom trvaní nácviku určitej zručnosti.

Pre nehovoriaceho žiaka uplatňujeme len tie ciele a obsah, ktoré sú pre neho zvládnuteľné, resp. ich doplníme na základe odborných odporúčaní a vlastného prognostického odhadu.

V časti PROCES sa nachádzajú odporúčania pre vyučovanie učiva príslušného ročníka, spravidla bližšie nešpecifikované podľa jednotlivých úrovní, pričom jednotlivé odporúčania sú využiteľné nielen v tom ročníku, v rámci ktorého sú uvedené.

V závere obsahu predmetu je prehľadná tabuľka s poradím písmen a spoluhláskových skupín tak, ako sa postupne vyučujú na jednotlivých úrovniach všetkých ročníkov.

Čítanie a literárna výchova

Požiadavky v súvislosti s nácvikom techniky čítania, čítania s porozumením, reprodukcie obsahu textu u žiakov s AU alebo PVP s MP nie je možné zovšeobecniť a prezentovať ako univerzálne uplatniteľné. Nie je teda možné ani vyžadovať detailné dodržiavanie tohto rámca obsahu predmetu. Je potrebné počítať s tým, že jednotliví žiaci môžu prejaviť taký záujem o čítanie, že pomerne ľahko zvládnu jeho techniku a iní, napriek priaznivejšej mentálnej kapacite, nebudú dostatočne prístupní metódam osvedčujúcim sa pri ostatných žiakoch a nebudú postupovať očakávaným tempom. V takých prípadoch učiteľ hľadá iný spôsob práce so žiakom, pričom však dosahovanie iných cieľov, vrátane obsahu učiva, dokáže patrične odôvodniť.

Môže sa stať, že žiak má napriek mentálnemu postihnutiu zvládnuté základy čítania už pri nástupe do školy. V tom prípade je nutné, v jeho individuálnom vzdelávacom programe v zložke čítanie nadviazať na jeho úroveň čítania a nie mechanicky dodržiavať postup určený v učebných osnovách ročníka, do ktorého je zaradený.

Pre niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP nácvik čítania vychádzajúci z hláskovania a spájania hlások do slabík, ktoré izolovane nemajú žiadny význam, je nepochopiteľné a nezmyselné. Analyticko-syntetickú metódu nácviku čítania je vhodné u týchto žiakov nahradiť **globálnou metódou**. Vychádza sa pri nej z učebných textov. Moje učenie s uplatnením tvorivého potenciálu, ktorý pedagóg nadobudol pri svojom vysokoškolskom

vzdelávaní. Tvorivé uplatňovanie vyučovacích foriem a metód učiteľa s vysokoškolským vzdelaním je v jeho kompetencii.

Nie je záväzné učiť žiaka všetky tvary písmen veľkej a malej, tlačenej a písanej abecedy, pripúšťa sa nácvik čítania aj zápisu iba tvarov písmen veľkej tlačenej abecedy, treba však pamätať na neskorší obmedzený výber textov na čítanie – (malé tlačené písmená).

V prípade, že žiak je schopný pracovať s viacerými tvarmi písma, možno mu pri preberaní každého písmena pridať aj tvar malého tlačeného, veľkého písaného a malého písaného písmena.

Pri výučbe čítania sa môže stať, že úroveň techniky čítania u žiaka presiahne úroveň jeho intelektuálneho a rečového vývinu a nebude v súlade s úrovňou chápania čítaného textu. Okrem textov na čítanie je preto potrebné takmer vždy využívať aj ilustrácie znázorňujúce kľúčové slová (osoba, zviera, vec, jav, činnosť, farby, výraz tváre a pod.) alebo skutočné predmety, resp. predvádzanie činností.

Pri nácviku pozornosti žiaka a tých zručností, ktoré predchádzajú učeniu čítať, ale aj pri samotnom vyučovaní čítania dbáme na to, aby sme ho upútali témami jemu blízkymi, ktorých použitie môžu slúžiť ako motivácia, resp. odmena.

Obsah textov pripravovaných pre žiaka na čítanie a literárnu výchovu by mal rešpektovať skutočnosť, že chápanie textu, viet a odkazov, a to aj pre tých žiakov, ktorí disponujú dobrými rozumovými schopnosťami, sťažuje charakteristická črta autizmu alebo ďalších pervazívnych vývinových porúch - doslovné chápanie slov a slovných spojení. Ide napr. o dôslednú konkretizáciu („preskočiť riadok“ v skutočnosti znamená niečo iné, než čo žiadame od žiaka pri čítaní), o stotožňovanie počutého a čítaného s tým, čo dieťa už pozná (výraz v literárnom príbehu “zomrieť od smiechu“ vyvolá v žiakovi opačnú predstavu, než sa ustáleným slovným spojením sleduje), o neschopnosť postrehnúť moduláciu hlasu (je ťažké, často až nemožné využívať prostriedky metakomunikácie).

Nevyužívanie (nezvládanie) modulačných prvkov hlasu je nutné u žiakov rešpektovať (monotónne čítanie a pod.) napriek tomu, že učebné osnovy uvádzajú aj nácvik modulácie hlasu, keďže niektorí žiaci ho môžu zvládnuť.

Gramatika a slohová výchova

Charakteristika osobitostí pri vyučovaní zložiek gramatika, sloh a literárna výchova je postupne uvedená v časti obsahu vzdelávania pre 5. – 9. ročník. Je nevyhnutné oboznámiť sa s ňou pred začatím vypracovávania individuálneho vzdelávacieho programu pre žiaka ktoréhokolvek ročníka, vrátane prvého stupňa, nakoľko vzájomnú súvislosť učiva v predmete maďarský jazyk a literatúra nie je možné presne rozčleniť. Z formálneho hľadiska nie je únosné, aby sa v texte obsahu vzdelávania opakovali rovnaké časti súvisiace s uplatnením určitého učiva vo viacerých ročníkoch pri rôznej úrovni.

Vzhľadom na spoločné prvky v zložkách čítanie - literárna výchova a sloh navzájom úzko prepojené, je možné časovú dotáciu vyhradenú na čítanie využiť najmä na nácvik techniky čítania a čítania s porozumením a ďalšie prvky možno pričleniť do zložky sloh, aj keď ich takto učebné osnovy neuvádzajú. Pri inej príležitosti rozvíjanie žiakových zručností v obsahu

vzdelávania pričlenených k slohu možno uplatniť v zložke čítanie a literárna výchova, resp. v zložke gramatika.

Rozvíjanie slovnej zásoby je prirodzený proces, ku ktorému dochádza pri pedagogickom pôsobení na žiaka. Rozlišujeme prirodzené rozvíjanie slovnej zásoby – patria sem všetky slová, ktorým žiak postupne rozumie (pasívny slovník), alebo ich sám používa (aktívny slovník) a cielené rozširovanie slovnej zásoby žiaka. V predmete maďarský jazyk v každej jeho zložke sa využívajú nové pojmy v písomnej forme na vytváranie databázy pre každého žiaka, ktorou je „čítaná slovná zásoba“ a „písaná slovná zásoba“. Tvoria ju slová, ktoré sa žiak naučí postupne čítať či písať tak, aby si ich vybavoval ako vytvorené stereotypy. Nehovoriaci žiaci aspoň v pojmovej podobe v spojení s ilustráciou, ktorú vedia k danej situácii priradiť. Cielene nacvičované slová jeho čítanej aj písanej slovnej zásoby je vhodné zaznamenávať do tzv. osobného frekvenčného slovníka, ktorý možno kedykoľvek využívať na udržiavanie nadobudnutých „čítacích“ stereotypov. Osobný frekvenčný slovník je vhodné využívať aj v slohovej výchove, najmä pri nácviku čítania a písania zmysluplných odkazov, vyjadrení.

9. ROČNÍK

Čítanie a literárna výchova, gramatika, sloh

9. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Čítať a písať všetky písmená maďarskej abecedy,
- zdokonaľiť techniku čítania s využitím všetkých písmen maďarskej abecedy okrem málo – frekventovaných,
- predniesť krátke veršované literárne útvary,
- rozšíriť slovnú zásobu frekvenčného slovníka žiaka,
- odpovedať na napísané otázky jednoslovne, viacslovne alebo formou náhradnej
- komunikácie (pochopenie významu napísanej otázky).

OBSAH

Čítanie a literárna výchova

Oboznámenie žiaka s čítaním spoluhláskových skupín vo fonémach dz, dzs a čítaním málo frekventovaných písmen maďarskej abecedy: q, w, x, y. Čítanie jednoduchých každodenných textov z bežného života, napr. vyhľadať v televíznom programe názov obľúbenej relácie v príslušnom dni. Zdokonaľovanie techniky čítania a chápania textu s využívaním časopisov (podľa záujmu žiaka). Nácvik memorovania rýmovaných textov, napr. situačné texty vinšov podľa aktuálnych udalostí, sviatkov v osobnom živote žiaka a v škole.

Gramatika

Písanie slov so spoluhláskami dz, dzs, q, w, x, y.

Slohová výchova

Zisťovanie chápania otázky výberom odpovede (Kto je veľký? – slovo, alebo obrázok mamy a dieťaťa; Čo je horúce? – čaj, zmrzlina, a pod.). Rozvíjať ústnu i písomnú komunikáciu na určenú tému – prostredníctvom napísaných otázok a krátkych alebo viacslovných odpovedí na základe prečítaného literárneho textu.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Zdokonalit' techniku čítania čítaním textu z časopisu a nácvik tichého čítania (šeptom),
- vykonať samostatne činnosť na základe potichu prečítanej inštrukcie,
- orientovať sa v textoch významných pre reálny život žiaka,
- určiť v texte začiatok vety, koniec vety, vlastné podstatné mená,
- zapísať vlastné želanie, program dňa, dôležitú informáciu,
- predniesť spamäti nacvičený text.

OBSAH

Čítanie a literárna výchova

Nácvik tichého čítania s porozumením s overovaním porozumenia prostredníctvom spoločnej kontroly činnosti žiaka, ktorú vykonal podľa inštrukcie v texte. Vytváranie návyku na zaoberanie sa textami a ilustráciami v časopise podľa záujmu žiaka.

Gramatika

Vyhľadávanie a zvýrazňovanie určeného písmena, slova, začiatku viet, znamienok na konci viet a pod.

Slohová výchova

Zorientovanie sa v bežných textoch, napr. v televíznom programe: vyhľadanie vhodného programu s jeho časovým zaradením v priebehu dňa - vyznačenie vytipovaného televízneho programu a pod. Zápis žiakových procesov myslenia – jeho želaní, návrhov na program dňa alebo informácie, ktorú pokladá za dôležitú pre jej sprostredkovanie iným osobám, napr. zápis toho, na čo nemá v priebehu dňa zabudnúť on alebo niekto z jeho blízkych. Upevňovanie pamäťových spojov nácvikom a častým prednesom naspamäť nacvičených textov – riekanky, vinše – rozširovanie ich repertoáru nadobudnutého v predchádzajúcich ročníkoch.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Upevniť čítanie s porozumením,
- vytvoriť návyk na čítanie literárnych textov, časopisov,
- upevniť pravopis v prebraných gramatických kategóriách,

– upevniť praktické využitie ovládania písania a slovnej formulácie myšlienky v každodenných situáciách.

OBSAH

Čítanie a literárna výchova

Upevnenie čitateľskej zručnosti na primeraných literárnych a náučných textoch s využitím ich porozumenia reprodukciou obsahu, resp. hlavnej myšlienky. Vytvorenie návyku na čítanie – predovšetkým detskej literatúry, časopisov. Rozvíjanie záujmu o časopisy a dennú tlač.

Gramatika

Praktické využívanie systému zoradenia písmen v abecede. Upevňovanie pravopisu v prebraných gramatických kategóriách. Nácvik pravopisu rozkazovacieho spôsobu slovies. Nácvik stupňovania prídavných mien. Zdvorilostné písanie osobných zámen v korešpondencii s veľkým začiatočným písmenom.

Slohová výchova

Ústne alebo písomné vyjadrovanie vlastných zážitkov z vychádzky alebo inej spoločne aktuálne prežitej udalosti. Vyjadrovanie citových zážitkov po divadelnom, filmovom predstavení, alebo jeho zázname na DVD. Praktické využitie ovládania písania a slovnej formulácie myšlienky v korešpondenčnom spoločenskom styku napísaním pohľadnice, pozdravu, oznámenia. Nacvičovanie formulácie krátkeho písomného odkazu, správy (SMS). Nácvik samostatnej vyjadrenie myšlienky pri telefonovaní – formulácie odkazu (pred telefonovaním si ju možno napísať). Upevňovanie využívania poradia písmen v abecede – jej memorovanie aj praktické uplatnenie.

PROCES

Žiaci si v 9. ročníku na príslušných úrovniach na hodinách maďarského jazyka upevňujú najmä tie zručnosti, ktoré sú využiteľné v praktickom živote a to rôznymi formami a metódami práce, podľa individuálnych schopností konkrétneho žiaka. Žiaci čítajú vlastnoručne odpísané krátke texty a texty napísané svojimi spolužiakmi, dôležité je sústrediť pozornosť na praktické využitie schopnosti čítať – čítanie rôznych nápisov, vyhľadávanie obľúbených relácií v televíznom programe, čítanie postupu pri činnosti, ktorú môže žiak zvládnuť bez priamej slovnej pomoci či inštrukcie a pod. Žiaci sú vedení k čítaniu dlhších textov (príbehov, komiksov) a odkazov, informácií a otázok napísaných spolužiakmi alebo inými osobami.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností

Hodinová dotácia učebného predmetu

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností	9. ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Z oblastí, ktoré sú pri autizme alebo ďalších pervazívnych vývinových poruchách poškodené, je najmarkantnejšie poškodenie v oblasti sociálnych zručností a komunikačnej schopnosti. Nakoľko skutočná komunikácia predstavuje vždy sociálnu interakciu, nemožno od poškodenia sociálnych schopností komunikáciu oddeliť. Rozvíjanie schopnosti komunikovať je preto jedným zo základných cieľov výchovno-vzdelávacieho procesu žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“).

V závislosti od miery postihnutia, resp. aktuálne používanej formy komunikácie, je cieľom vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností vytvorenie, resp. rozvíjanie komunikačnej schopnosti s atribútmi prostriedku vyjadrovania **potrieb**, nadväzovania **kontaktov**, ako aj **výmeny** informácií. Vo vyšších ročníkoch, resp. v prípade menšej miery autizmu, aj vyjadrovanie vlastných emocionálnych stavov a ich „čítanie“ zo správania iných ľudí (a najmä následná schopnosť prispôsobenia vlastného správania vnímaným informáciám verbálneho aj neverbálneho charakteru). Na každom stupni vyučovania predmetu, nezávisle od spôsobu komunikácie žiaka, je potrebné rozvíjanie jestvujúcej schopnosti komunikácie v zmysle sociálnej komunikácie, ich posúvanie na vyššiu vývinovú úroveň a generalizácia naučených schopností na nové situácie, nový kontext. Prvoradým cieľom vzdelávania je sociálne správanie zodpovedajúce veku žiaka, úrovni jeho schopností, resp. rozvíjanie a učenie základných predpokladov týchto zručností. Všetky naučené schopnosti je potrebné za úzkej spolupráce s rodinou generalizovať na prirodzené, domáce prostredie, inak vzdelávanie stráca zmysel. Neoddeliteľnou súčasťou sociálneho správania sú schopnosti, ktoré napomáhajú sociálnej integrácii, **tzv. integračné zručnosti** (nadväzovanie a udržanie vzťahov, trávenie voľného času atď.) a v neposlednom rade

samoobslužné schopnosti. Integráciu v dospelosti ovplyvňuje schopnosť postarať sa o seba, o domácnosť, atď. Súčasťou vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností je preto aj rozvíjanie sociálneho správania, sebaobsluhy a tzv. domáce zručnosti. Okrem vyučovacích hodín vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností sa na rozvíjaní a upevňovaní komunikácie a sociálnych zručností podieľajú ďalšie vyučovacie predmety, najmä slovenský jazyk a pracovné vyučovanie. Aby sa dieťa s AU alebo PVP s MP stalo členom skupiny, resp. malo vzťah s iným dieťaťom alebo členom rodiny, musí mať schopnosti nevyhnutné k nadväzovaniu interakcií. Členovia skupiny iniciujú a reagujú jeden na druhého a podieľajú sa na ovplyvňovaní štruktúry interakcie. Inými slovami deti sa samy rozhodujú, kedy a ako prebieha interakcia, nereagujú len na inštrukcie vonkajšieho vodcu. Deti sú aktívne, pretože aktivita sama je pre ne odmenou (aspoň čiastočne). U malých detí, ktoré nemajú pervazívnu vývinovú poruchu, sa sociálne kontakty prejavujú rôznymi formami sociálnych hier. Avšak základy sociálnej hry sú väčšinou naučené v izolácii od iných detí. Dieťa sa naučí hádzať loptu, stavať vežu, bicyklovať atď. samo, resp. bez asistencie iných detí. To znamená, že dieťa naučené zručnosti nezačne automaticky využívať aj v aktivitách s inými deťmi. V ranom sociálnom vývine dieťa potrebuje zažiť rôznorodé sociálne interakcie, až potom ich začne samo vyhľadávať. Sociálny vývin dieťaťa s AU alebo PVP s MP je od tejto prirodzenej cesty výrazne odlišný. Problémy, vyplývajúce z autizmu alebo ďalších pervazívnych vývinových porúch, neumožňujú deťom, aby sociálne zručnosti nadobúdali spontánne, intuitívne, vyplývajúce zo 56 sociálneho pochopenia. Z hľadiska používaných metód majú preto dominantnú úlohu kognitívne postupy a postupy terapie správania. Z rovnakého dôvodu deti naučené schopnosti neaplikujú spontánne v domácom prostredí. Je nevyhnutné nepretržite rodinu informovať o dosiahnutých pokrokoch detí a metódach ako ich preniesť domov - v oblasti komunikácie, sociálneho správania, sebaobsluhy i domácich zručností. Niektoré z uvedených cieľov je možné realizovať len v domácom prostredí.

Všeobecným cieľom vyučovacieho predmetu, ktorý sa prelína každým ročníkom a úrovňou vzdelávania je rozširovanie funkčnej komunikácie v kategóriách:

- žiadanie osobných potrieb,
- reakcie na správanie iných ľudí,
- komentovanie,
- žiadanie informácií,
- vyjadrovanie pocitov,
- vyjadrovanie prosociálnych postojov.

Vhodným východiskom je tzv. Laheyovej model vývinu reči, ktorý sa orientuje na jazykové schopnosti detí, komunikačné správanie, ako aj nerečové komunikačné správanie. Vychádza zo zákonitostí normálneho vývinu, pričom rešpektuje kognitívne a sociálne aspekty vývinu konkrétneho dieťaťa.

Pri voľbe cieľov na najbližšie obdobie vychádzame z dosiahnutej úrovne troch základných dimenzií jazyka: **obsahu, formy a pragmatiky**.

Obsah – o čom sa hovorí, alebo čo v reči rozumieme. Predstavuje sémantiku reprezentovanú vo vyjadrovaní. Vyvíja sa spontánne počas celého života. Existujú tri hlavné kategórie obsahu: predmety, vzťahy medzi predmetmi a vzťahy medzi dejmi.

Forma – spôsob prenosu informácií. Prenos informácií sa môže uskutočňovať prostredníctvom zvukov, pohybmi alebo postavením rúk, používaním komunikačných symbolov a rôznych komunikačných prostriedkov, ktoré plnia rolu podpornej (augmentatívnej) a/alebo náhradnej (alternatívnej) komunikácie. Augmentatívne systémy komunikácie majú podporovať už existujúce, ale pre bežné dorozumievanie nedostatočné komunikačné schopnosti. Alternatívne komunikačné systémy sa používajú ako náhrada hovorenej reči.

Pragmatika – prečo dochádza ku komunikácii a ako sa uskutočňuje.

Rozlišujeme tri základné aspekty pragmatiky: – prečo dochádza ku komunikácii, t. j. interakcia, regulácia a kontrola medzi partnermi komunikácie, dosiahnutie osobných cieľov, vzbudenie pozornosti, – ako sa vyberajú formy vyjadrovania, aby slúžili potrebnej funkcii v danom kontexte. Časť správy je vždy nad jazyková - predmety, deje, vzťahy, atď., – ako upútať pozornosť, ako reagovať na prehovorenie inej osoby, ako ukončiť rozhovor, vedieť sa správať v roli počúvajúceho aj hovoriaceho, resp. toho, kto sa nejakou formou vyjadruje. Sekundárnym cieľom tohto vyučovacieho predmetu je zmiernovanie prejavov problémového správania.

PROCES

Ciele možno dosiahnuť používaním správnych **foriem** komunikácie (verbálnej a/alebo alternatívnej a/alebo augmentatívnej). Pri výbere správnych spôsobov komunikácie treba zohľadniť: aký je stupeň motivácie žiaka komunikovať, aký je repertoár neverbálneho komunikačného správania žiaka, či prejavuje žiak záujem o symboly, aká je kognitívna úroveň žiaka, aký komunikačný systém sa najlepšie hodí k spôsobu učenia žiaka, aké má žiak schopnosti na používanie zvoleného systému, aký je najjednoduchší spôsob komunikácie pre žiaka, ktorý spôsob komunikácie sa zdá byť najfunkčnejší pre žiaka, aká je pravdepodobnosť, že dieťa bude zvolený systém používať za rozličných okolností, aké má dieťa problémové správanie, ktoré je potrebné brať do úvahy pri výbere komunikačného systému.

Ciele možno dosiahnuť používaním vhodných **foriem a stupňov pomoci**: prompt (súčinnosť pedagóga prostredníctvom pomoci poskytnutej fyzicky, vizuálne alebo iným, nešpecifickým spôsobom), tvarovanie (jestvujúceho správania do inej, želanej formy), reťazenie (vybudovanie nového správania kombináciou jednoduchých prvkov správania). Prvá úroveň obsahu vzdelávania je zameraná na neverbálnych žiakov. Pri vyššej ako prvej úrovni obsahu vzdelávania je potrebné prejsť najprv so žiakom ciele, resp. obsah všetkých nižších úrovní daného ročníka. **Vzhľadom na fakt, že narušenie sociálnych zručností a komunikačnej schopnosti je pre pervazívne vývinové poruchy symptomatické, ako aj fakt, že autistický vývin je charakterizovaný svojou nerovnomernosťou, je takmer nepravdepodobné, aby žiak mohol postupovať rovnomerne v jednotlivých vyučovacích predmetoch v rovnakom ročníku a na rovnakej úrovni, resp. že každý nový školský rok sa automaticky prechádza do cieľov vyučovacieho predmetu ďalšieho ročníka.** Ciele je potrebné voliť na základe dosiahnutej vývinovej úrovne, t. j. vybrať si najbližší dosiahnuteľný ročník a primeranú úroveň daného ročníka. Môže to znamenať, že žiak je viacero školských rokov

vzdelávaný podľa obsahu rovnakého ročníka, príp. nepostupuje ani vzhľadom na ročník, ani úroveň – súvislosť s možnosťami dosiahnuť viac, s kapacitami konkrétneho žiaka, podmienené mierou pervazívnej vývinovej poruchy, mentálnou úrovňou, príp. pridruženými poruchami a pod. Podobne je zrejmé, **že vyučovanie sa člení na také dlhé časové úseky, ktoré zodpovedajú možnostiam žiaka, ako aj metodike práce so žiakmi s AU alebo PVP s MP** z ktorej vychádza, t. j. predovšetkým štrukturalizácia, vizualizácia a individuálny prístup. Cieľom nie je za jeden školský rok zvládnuť ciele jedného ročníka, ale zvoliť ciele takého ročníka a takej úrovne, ktoré žiak môže dosiahnuť (na ktoré má vývinové predpoklady) v jeho vlastnom, individuálnom tempe, sprostredkované špecifickými formami, metódami a prostriedkami, ktoré sú jedinečné pre každého žiaka s AU alebo PVP s MP. Ciele jednotlivých ročníkov, resp. úrovní je potrebné vždy adaptovať vzhľadom na zvolené formy komunikácie (pozri proces vyššie). Žiak, ktorý je verbálne zdatný, automaticky nevyužíva svoje slovné vyjadrovanie na sociálnu komunikáciu, či vyjadrovanie potrieb. Rovnako nie je pre autistický vývin prirodzené, že slovné sa vyjadrujúce dieťa má osvojené a pragmaticky využíva preverbálne formy komunikácie. Pre optimálnu voľbu správnych cieľov prejdeme cieľmi od najnižšieho ročníka a najnižšej úrovne, čím vlastne diagnostikujeme stupeň dosiahnutej vývinovej úrovne. Ak sú niektoré ciele žiakom len naznačované, ale nie zvládnuté v rôznych kontextoch a spontánne využívané (pragmatika), určia sa ako ciele a úroveň, z ktorej sa v danom školskom roku vychádza (aj keď sa začne učiť polovica cieľov jedného ročníka a v rámci školského roka sa prechádza do ďalšieho ročníka, či ďalšej úrovne). **Ciele prispôbujeme** aktuálnej forme komunikácie žiaka (verbálnej – neverbálnej, neverbálnej predmetnej – neverbálnej obrázkovo-slovnej, atď.).

Poznámka k alternatívnej a/alebo augmentatívnej komunikácii (AAK)

Väčšina detí, ktoré sú neúspešné v dosiahnutí verbálnej komunikácie, môžu získať komunikačnú schopnosť používaním AAK. Neexistuje najefektívnejšia forma pre deti s AU alebo PVP s MP. Výber vhodnej AAK je zložitý, môže, aj nemusí viesť k verbálnemu vyjadrovaniu. Najdôležitejšia je správna voľba AAK vzhľadom na konkrétne dieťa. Úspešná komunikácia vyžaduje, aby dieťa bolo schopné používať určité komunikačné prostriedky. Vždy je potrebné zvážiť silné a slabé stránky dieťaťa a vyberať s ohľadom na výhody a nevýhody AAK.

Najpoužívanejšie formy komunikácie pre dieťa s AU alebo PVP s MP sú: reč, ukazovanie alebo výmena obrázkovo-slovných symbolov, príp. písanie alebo ukazovanie na písané komunikačné symboly.

Najpoužívanejšia forma komunikácie je reč, predovšetkým pre jej zrozumiteľnosť, ako aj schopnosť posilňovať verbálny prejav detí bez špecifického tréningu. Reč je vždy poruke, možno ju rýchlo a úspešne využiť. Napriek uvedenému, je pre dieťa s AU alebo PVP s MP reč mimoriadne náročná forma komunikácie. Čím neskôr začne dieťa s AU alebo PVP s MP „hovoriť“, tým je pravdepodobnejšie, že sa verbálna komunikácia vôbec nevyvinie, najmä u detí s veľmi malými schopnosťami vokálnej imitácie.

Rôzne komunikačné symboly na rôznej abstraktnej úrovni, od predmetov a fotografií k obrázkovo-slovným, až písaným symbolom, sú najpoužívanejšou formou AAK u nehovoriacich detí. Ich výhodou je, že komunikačný partner dieťaťa nemusí byť školený, aby ich vedel používať.

Prvé komunikačné symboly vychádzajú z porovnávaní s identickými reálnymi predmetmi prostredia, ktorých používanie je veľmi rýchlo osvojiteľné. Používaním týchto symbolov je zaručená presnosť vyjadrovania vďaka ich nemennosti a jednoznačnosti. Ich používanie je možné technicky prispôbiť aj deťom s prípadnými pridruženými poruchami (motoriky) – počítač, rôzne osobné elektronické „komunikátory“ a pod. Ich nevýhodou je ich samotný charakter (na rozdiel od reči, musíme mať komunikačné symboly v danom priestore, inak dieťa nie je schopné komunikovať, resp. ak sa nevyskytuje komunikačný symbol, vyskytuje sa problémové správanie). Neexistuje prirodzená societa, ktorá ich používa. Pri ich používaní musia byť komunikujúce osoby blízko seba. S narastajúcou zložitou slovnou (abstrakciou), sa aj symboly stávajú abstraktnejšími, resp. abstraktnejšie vyjadrenia je ťažko symbolizovať. Zložitejšie slová často vôbec nemožno vyjadriť. Napriek uvedeným nevýhodám je pre mnoho detí s AU alebo PVP s MP používanie neverbálnych foriem AAK východisko, najmä ak majú slabú úroveň vokálnej, resp. verbálnej imitácie, ak sú závislí na verbálnych promptoch (aby verbálne komunikovali, potrebujú najprv verbálny prompt, t. j. aj napriek verbalite spontánne reč nevyužívajú na komunikáciu), majú problémy so začatím rozhovoru (časté aj u detí používajúcich slovné vyjadrovanie) alebo problémy komunikovať v stresujúcich situáciách. Ich rozvíjaním umožníme aj deťom, ktoré sa nedokážu slovné vyjadrovať, zúčastňovať sa komunikačných interakcií a dávať komunikácii zmysel (pragmatika).

U detí hovoriacich, ale závislých na verbálnych promptoch, používanie AAK zmiernuje až eliminuje túto „závislosť“ a podporuje spontaneitu komunikácie.

Niekoľko poznámok k posunkom

Najpoužívanejšia forma komunikácie u detí so sluchovým postihnutím.

V repertoári dieťaťa s AU alebo PVP s MP môže mať motorická imitácia dôležité miesto. Učiteľ môže používať fyzický prompt, ktorý postupne zmiernuje.

Posunky sú nezávislé od vonkajšej pomoci a pomôcok, podobne ako reč.

Posunková reč vytvára topograficky založený jazyk, ktorý je podobný reči.

Posunky môžu podporiť vývin reči.

Užívatelia sa musia naučiť posunkovú reč.

Každý posunok musí byť presne motoricky zvládnutý, t.j. pedagóg musí byť školený nielen v posunkovej reči, ale aj v používaní promptov a ich diferenciacnom podmieňovaní.

Dieťa s AU alebo PVP s MP najčastejšie zlyháva, lebo sa nedokáže naučiť použiteľné množstvo slov (posunkov), nepoužíva ich spontánne a negeneralizuje.

Podobne ako slová, aj posunky používa idiosynkraticky a tvorí posunkové neologizmy

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK– 1. úroveň

CIELE

- Uvedomovať si vonkajšie znaky a niektoré charakterové vlastnosti iných detí a dospelých zo sociálneho prostredia žiaka,
- aplikovať znalosti vlastných osobných údajov pri nových sociálnych kontaktoch mimo školu,
- prenášať pravidlá spoločenských hier do sociálnych zamestnaní mimo školu,
- ďalej rozvíjať vokalizáciu,
- rozvíjať verbálny slovník,
- rozvíjať sluchovú imitáciu,
- využívať schopnosť čakať na uspokojenie potrieb
- na plánovanie ďalekej budúcnosti a referenciu prežitej vzdialenej minulosti,
- rozvíjať neverbálny skupinový rozhovor o nové témy, prostredia a komunikačných partnerov,
- využívať dosiahnuté domáce zručnosti a rozvíjať nové.

OBSAH

Označovanie/neverbálne pomenovávanie navonok pozorovateľných vlastností a niektorých charakterových vlastností iných detí a dospelých na základe naučených atribútov vlastností podľa navonok pozorovateľných prejavov, s používaním nevyhnutnej vizualizácie.

Používanie pravidiel správania viazaných na nové situácie vizualizované pre žiaka zrozumiteľnou neverbálnou formou.

Prijímanie aj náhle oznámených (vizualizovaných) informácií bez problémového správania.

Vyjadrovanie vlastných osobných údajov/informácií o sebe primeranými komunikačnými prostriedkami v situáciách mimo školy a ich transfer do prostredia v čase mimo vyučovania.

Používanie pravidiel spoločenských hier pri hrách s rovesníkmi, súrodencami, mimo školského prostredia. Schopnosť používať vizuálne pomôcky, ktoré zaručujú jasnú vizualizáciu pravidiel s pomocou dospelého, s cieľom postupného odnímania pomoci dospelej osoby.

Stále podporovanie jestvujúcej vokalizácie, vytváranie nových situácií spájaných s vokalizáciou učiteľom, motivovať dieťa k akýmkoľvek zvukovým prejavom v ďalších situáciách.

Permanentné podmieňovanie existujúcej verbálnej komunikácie žiaka, s cieľom postupnej náhrady augmentatívnej komunikácie verbálnou – ak je to možné a žiaka to neobmedzí v komunikácii.

Transfer existujúceho verbálneho slovníka dieťaťa do domáceho prostredia, do komunikácie s rodičmi a inými členmi rodiny (nevyhnutné generalizovať zvýšené nároky na formu komunikácie dieťaťa na nové prostredie a nových ľudí).

Sluchová imitácia (imitácia zvukov) bez vizuálnej opory.

Rozvíjanie neverbálnej komunikácie so žiakom na plánovanie aktivít vzdialenej budúcnosti (rok, podľa uváženia aj dlhší časový úsek) a neverbálny rozhovor o udalostiach vo vzdialenej minulosti (čo bolo minulý rok, podľa uváženia aj vzdialenejšia minulosť).

Rozvíjanie prvkov spoločnej pozornosti formou skupinových neverbálnych rozhovorov (s použitím neverbálnych komunikačných prostriedkov), podmienených vonkajšou motiváciou a ich uplatnenie v sociálnej komunikácii (nové témy, súvisiace s novými vedomosťami a zručnosťami žiaka, noví partneri v skupine), za úzkej spolupráce s rodinou, napr. videoprezentáciou skupinového neverbálneho rozhovoru, inštruovať rodičov ako neverbálne skupinové rozhovory realizovať aj doma.

Spontánne vykonávanie úkonov, ktoré súvisia so starostlivosťou o telo a zovňajšok dospelajúcej a dospeljej osoby, s maximálnou mierou nezávislosti, s využitím primeranej vizualizácie, procesuálnych schém, vizualizovaného mesačného kalendára, a pod.

Rozvíjanie nadobudnutých domácich a integračných zručností žiak podľa jeho individuálnych kapacít, životného štýlu rodiny a pod., ich zaradenie do bežného denného režimu žiaka v škole i doma, atď.

PROCES

Pri používaní osobných údajov pri vyučovaní je nevyhnutná úzka spolupráca s rodinou s cieľom preniesť používané prompty v škole do prirodzených sociálnych situácií, ktoré bežne zažíva rodina dieťaťa: u lekára, na návšteve a pod.

Využívať prirodzené situácie, keď žiak nemôže priamo pozorovať ústa pedagóga, k imitácii počutých zvukov.

Správne odpovede, reakcie a primerané správanie je neustále, najmä v novom prostredí, nevyhnutné podmieňovať primárnymi alebo sociálnymi odmenami žiaka a vizualizovať poradie: „Kto je na rade v rozhovore“.

9. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Budovať základy schopností empatie,
- vytvárať kognitívnu bázu na rozvíjanie primeraného správania, odrážajúceho očakávania okolia,
- provokovať situácie, keď sa má odmietat' a negovať, – rozvíjať porozumenie podmienkovým inštrukciám.

OBSAH

Identifikácia pocitov, ich možných príčin a správania, ktoré redukuje/mení vyjadrované pocity.

Demonštrácia emócií, rozoznávanie emócií naživo.

Identifikovať, či nás druhá osoba počuje. Identifikovať, či nás druhá osoba vidí. Identifikovať, či druhá osoba vie určitú informáciu.

Zámerné vyvolávanie situácií, v ktorých je primerané odmietat'.

Plnenie zložitých podmienkových inštrukcií, ktoré obsahujú negatívne, aj pozitívne inštrukcie.

PROCES

Pri cvičení identifikácie emócií pedagóg predvedie prejavy rôznych emócií s cieľom identifikovať ich spolu so žiakom a určiť ich možné príčiny a spôsoby ako zmeniť situáciu. Je dôležité, aby predvádzané emócie a dôvody ich vyvolania boli veku primerané.

Pri nácviku demonštrácie emócií sa odporúča využívať hru: „Ako sa cítim?“, s predvedením a identifikáciou možných príčin rôzneho emocionálneho stavu/ nálady, pomenovaním vlastných emócií, pocitov a nálad.

Pri identifikácii toho, čo sa mohla dozvedieť iná osoba, je potrebné učiť žiaka rozlíšiť reálnu situáciu od domnej, napr. ak asistent videl, že sa učiteľ so žiakom o niečom rozprávajú, ešte neznamená, že to počul.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Identifikovať a vyjadriť emocionálne potreby,
- uvažovať o pocitoch iných ľudí,
- uvedomovať si, že nemožno byť fyzicky a verbálne ohrozovaný,
- uvedomovať si, že „moje“ veci nemôže zobrať druhá osoba,
- uvedomovať si právo na svoj osobný priestor, v ktorom nemožno byť v ohrození,
- uvedomovať si právo vyjadriť svoj vlastný názor na čokoľvek,
- uvedomovať si právo na určitú mieru súkromia, ktorá súvisí s mierou samostatnosti,
- uvedomovať si, že bez dovolenia sa nemôže nikto dotýkať častí tela druhého človeka,
- uvedomovať si, že rodičia a učitelia majú právo usmerňovať deti a robiť rozhodnutia v ich prospech,
- uvedomovať si, že zodpovední dospelí alebo skupiny zvolených ľudí majú právo stanovovať pravidlá, ktoré musia ostatní rešpektovať.

OBSAH

Vyjadrovanie vlastných emocionálnych potrieb žiakom, na základe jednoduchých schém vyjadrovania.

Komentovanie ako sa v rôznych situáciách cítia iní ľudia. Analýza situácií, ktoré majú kontext fyzického a verbálneho ohrozovania.

Analýza situácií, v ktorých je potrebné chrániť si svoje veci, svoje telo, svoj osobný priestor (a ich sociálne prijateľná ochrana).

Precvičovanie verbálnych schém vyjadrovania vlastného názoru sociálne prijateľným spôsobom.

Prehrávanie situácií adekvátnej sociálnej reakcie na usmerňovanie žiaka pedagógom, rodičom a logická analýza týchto usmernení (s cieľom pochopiť, že sú v prospech žiaka).

Logická analýza správ v tlači, televízii a pod. v súvislosti s pravidlami, ktoré sú spoločenskými normami. Návrik alternatív primeraných sociálnych reakcií na tieto pravidlá.

PROCES

Stanovené ciele sa snažíme dosahovať spôsobmi, ktoré čo najviac zodpovedajú individuálnym možnostiam a schopnostiam žiaka. Využívame žiakom preferované aktivity.

Vychádzame taktiež z prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy, rodiny žiaka.

Vzdelávacia oblasť: Matematika a práca s informáciami

Matematika

Hodinová dotácia učebného predmetu

Matematika	9. ročník
ŠVP	4
Voliteľné hodiny	0
ŠKVP	4

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Pre úspešné zaradenie sa žiaka s autizmom alebo ďalšou pervazívnou vývinovou poruchou s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) do bežného denného života je veľmi dôležitá aj matematická spôsobilosť. Individuálnym prístupom získava žiak

prostredníctvom matematiky základné matematické vedomosti, zručnosti a návyky tak, aby ich v rozsahu svojich individuálnych schopností a možností, na svojom aktuálnom stupni vývinu dokázal v živote prirodzene aplikovať.

Ciele predmetu matematika sú kladené tak, aby bol obsah a proces vzdelávania orientovaný na žiaka, aby prostredníctvom individuálneho, názorného a štruktúrovaného prístupu pôsobili na pozitívny kognitívny rozvoj a v konečnom dôsledku aj na rozvoj celej osobnosti žiaka s AU alebo PVP s MP.

Hranice obsahu učiva jednotlivých ročníkov nesmú byť prekážkou pre efektívne vzdelávanie žiaka. Obsah učiva a čas potrebný na jeho zvládnutie sa prispôsobuje individuálnym schopnostiam žiaka.

V dôsledku triády postihnutia je potrebné klásť dôraz nielen na obsah vzdelávania, ale predovšetkým na prístup k žiakovi s AU alebo PVP s MP, na výber vhodných metód, foriem, didaktických prostriedkov a pomôcok a v neposlednej rade aj na vhodné učebné prostredie. Neschopnosť žiaka spolupracovať na vyučovaní môže byť spôsobená aj vonkajšími činiteľmi.

Pre mnohých žiakov s AU alebo PVP s MP je práca s učebnicou problémom, preto je potrebné zvoliť inú formu sprostredkovania učiva. Môžu to byť rôzne pracovné listy, manipulácia s konkrétnymi predmetmi, obrázkami, pracovné úlohy uložené v škatuliach, výučba prostredníctvom počítača a podobne. Záleží na osobitostiach žiaka, je potrebné adekvátne reagovať na jeho potreby, schopnosti a možnosti. To si vyžaduje cieľavedomú a namáhavú prácu pedagóga, využívajúc jeho vedomostný, kreatívny, flexibilný a ľudský potenciál.

Učivo má byť prezentované takými formami a metódami, ktoré sú pre daného žiaka najpriateľnejšími. Je treba mať na zreteli, že nie je podstatné to, aby si žiak osvojil čo najväčšie množstvo učiva, ale aby osvojené učivo vedel v čo najväčšej miere využívať v praktickom živote.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Tvorit' skupiny z rozličných predmetov,
- pochopiť množstvo 10,
- poznať a vedieť kresliť základné geometrické tvary.

OBSAH

Triedenie a porovnávanie predmetov podľa vlastností.

Vzťahy: ťažší – ľahší, mäkkší– tvrdší.

Číslo 10, počítanie do 10, čítanie a písanie číslu 10.

Priradovanie predmetov k číslu 10,

Priradovanie čísla 10 k predmetom,

Kupovanie, platenie a počítanie so skutočnými peniazmi: 1 €, 2 €, 5 € a 10 €.

Základné geometrické tvary a ich kreslenie, kruh, štvorec, obdĺžnik, trojuholník,

Hranol – priradovanie, triedenie a spoznanie hranola medzi predmetmi každodenného života.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Sčítovať a odčítovať dvojciferné čísla, v obore prirodzených čísel do 100, bez prechodu cez desiatku,
- počítat' po stovkách do 1000,
- sčítovať a odčítovať stovky,
- používať jednotku dĺžky,
- používať jednotku hmotnosti,
- používať jednotku objemu,
- využívať osvojené vedomosti v reálnom živote.

OBSAH

Sčítovanie dvoch dvojciferných čísel bez prechodu cez desiatku, v obore do 100.

Odčítavanie dvojciferných čísel bez prechodu cez desiatku, v obore do 100.

Počítanie po stovkách do 1000, číselný rad do 1000, čítanie a písanie čísel do 1000.

Sčítovanie a odčítavanie stoviek v obore do 1000.

Riešenie jednoduchých slovných úloh.

Porovnávanie a triedenie predmetov podľa dĺžky a veľkosti a objemu.

Jednotka 1 centimeter - rysovanie čiar, meranie v cm.

Jednotka 1 kilogram - váženie predmetov.

Jednotka 1 liter - meranie objemu.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Využívať desatinné čísla v činnostiach reálneho života,
- osvojiť si pojem percento a základné početové výkony s percentami,

- vedieť vypočítať povrch kocky a kvádra,
- vedieť vypočítať objem kocky a kvádra.

OBSAH

Desatinné čísla, používanie jednotiek dĺžky, hmotnosti, času a obsahu, použitie peňazí, premieňanie jednotiek.

Jednoduché slovné úlohy.

Percento, pojmy: základ, percentová časť, počet percent.

Výpočet 1 % zo základu.

Výpočet percentovej časti z daného základu s využitím kalkulačky.

Riešenie jednoduchých slovných úloh z praxe.

Úrok, úroková miera, zisk, využitie na praktických príkladoch.

Sieť kocky a kvádra.

Povrch kocky a kvádra, výpočet dosadením do vzorca,

Riešenie úloh z praxe.

Objemy telies, jednotky objemu: mm^3 , cm^3 , dm^3 , m^3 . Vzťah dm^3 – liter.

Objem kvádra, kocky, výpočet dosadením do vzorca, riešenie úloh z praxe.

PROCES

V 9. ročníku si žiaci na 1. úrovni upevňujú osvojené vedomosti. Učia sa počítať do 10. Zdokonaľujú sa v používaní skutočných euro mincí.

Žiaci v 2. úrovni sa zdokonaľujú v meraní dĺžky, objemu a vo vážení predmetov, pri utvrdzovaní postupujeme ako v predchádzajúcom ročníku. Za pomoci kalkulačky sa žiaci učia sčítavať a odčítavať dvojčiferné čísla v obore do 100 bez prechodu cez desiatku. Počítajú po stovkách do 1000. Pri utvrdzovaní učiva čo najviac využívame manipuláciu so skutočnými peniazmi.

Žiaci v 3. úrovni sa zdokonaľujú vo výpočtoch povrchu telies, učia sa vypočítať ich objem použitím vzorcov, na príkladoch z praxe. V tomto ročníku sa žiaci stretávajú s novými pojmi, ktoré sa týkajú učiva o percente. Je to učivo veľmi náročné. Úlohy z praktického života musia byť formulované tak, aby z nich žiak vedel vybrať podstatné údaje, vedel ich správne zapísať a podľa osvojeného algoritmu vedel pri výpočte postupovať. Pri výpočtoch využívame kalkulačku.

Vzdelávacia oblasť: Matematika a práca s informáciami

Informatika

Hodinová dotácia učebného predmetu

Informatika	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hlavnou úlohou vyučovacieho predmetu je rozvíjať myslenie a komunikáciu žiakov inou, špecifickou formou. Vede ich k presnému vyjadrovaniu myšlienok, postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch, ktoré slúžia ako všeobecný prostriedok komunikácie.

Cieľom informatiky je viesť žiakov k pochopeniu základných pojmov, postupov a techník používaných pri práci s údajmi a toku informácií v počítačových systémoch.

Cieľom vyučovacieho predmetu je zoznámiť sa s počítačom a možnosťami jeho využitia v každodennom živote. Získať základné zručnosti v používaní počítača primerane individuálnym schopnostiam žiaka s AU alebo PVP s MP.

Obsah vyučovacieho predmetu informatika je rozdelený do 5 tematických okruhov: **Informácie okolo nás** - žiaci sa učia pracovať so základnými počítačovými aplikáciami, aby vedeli základné postupy pri práci s textom a jednoduchou prezentáciou, získali prvé zručnosti pri kreslení v grafickom prostredí, porozumeli nahrávaniu a prehrávaniu zvukov a videí. **Komunikácia prostredníctvom IKT** – sa venuje využitiu nástrojov internetu na komunikáciu, na vlastné učenie sa. Žiaci by sa mali naučiť pracovať s elektronickou poštou, mali by pochopiť spôsob a mechanizmy vyhľadávania informácií na internete, uvedomovať si bezpečnostné riziká pri práci s internetom.

Postupy, riešenie problémov – žiaci sa zoznámia so špecifickými postupmi riešenia problémov prostredníctvom IKT. Zoznámia sa s pojmami ako program, programovanie. **Princípy fungovania IKT** – sa venuje popisu a pochopeniu mechanizmov informačných a komunikačných technológií. Žiaci by sa mali zoznámiť s možnosťami vstupných a výstupných zariadení, so získavaním základných zručností pri práci so súborami a priečkami.

Informačná spoločnosť – tematický okruh sa zaoberá s etickými, morálnymi a spoločenskými aspektmi informatiky. Žiaci by sa mali oboznámiť s ukázkami využitia IKT v bežnom živote, pochopiť, že používanie IKT si vyžaduje kritický a zvažujúci postoj k dostupným informáciám, viesť k zodpovednému používaniu interaktívnych médií – rozumieť rizikám, ktoré sa tu nachádzajú.

Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu informatika nie je rozdelený do troch úrovní - najľahšia, stredná a najnáročnejšia - ako je to pri iných vyučovacích predmetoch. Predpokladá sa, že žiaci AU alebo PVP s MP na porovnateľnej mentálnej úrovni môžu disponovať diametrálne rozličnými schopnosťami a zručnosťami v tejto oblasti. Vyučujúci informatiky pri vypracovávaní IVP musí vychádzať z aktuálnych schopností a zručností každého žiaka v tejto oblasti, a podľa toho so žiakom individuálne postupovať.

9. ROČNÍK

CIELE

- Zapnúť a vypnúť počítač s pomocou/samostatne,
- pracovať s myšou s pomocou/samostatne,
- pracovať s klávesnicou s pomocou/samostatne, – za pomoci učiteľa skenovať,
- správnym spôsobom uchopiť a spustiť CD, DVD s pomocou/samostatne,
- minimalizovať a maximalizovať pracovné okno s pomocou/samostatne,
- zatvoriť pracovné okno s pomocou/samostatne,
- pracovať s jednoduchými hrami ovládateľnými myšou a klávesnicou s pomocou/samostatne,
- chápať rozdiel medzi ťahaním a klikaním myšou,
- chápať rozdiel medzi dvojklikom a jedným kliknutím, – chápať rozdiel medzi stláčaním pravého a ľavého tlačidla, – spustiť CD, DVD cez tento počítač s pomocou/samostatne,
- digitálnym fotoaparátom odfoťiť spolužiaka a fotku uložiť za pomoci učiteľa do priečinku,
- fotografiu vytlačiť na tlačiarni s pomocou/samostatne,
- s pomocou pracovať s jednotlivými nástrojmi v grafickom editore
- nakresliť obrázok, obrázok uložiť a otvoriť,
- orientovať sa v jednoduchých hrách na internete s pomocou/samostatne,
- pracovať s USB kľúčom s pomocou/samostatne
- kopírovať dokument,
- používať jednoduché zásady písania e-mailov,
- e-maily posielat' a prijat' s pomocou/samostatne,

- rozpoznať vhodné webové stránky pre deti
- vzdelávacie, zábavné, náučné,
- oboznámiť žiakov s negatívnym vplyvom stránok propagujúcich násilie, a s erotickým zameraním,
- napísať v správnom tvare internetovú adresu webovej stránky s pomocou/samostatne, – spustiť hru z internetu s pomocou/samostatne,
- získať základy algoritmického myslenia
- príkazy v priamom režime,
- napísať, prepísať jednoduchý text s pomocou/samostatne,
- text uložiť a otvoriť s pomocou/samostatne,
- upravovať text
- kopírovanie, mazanie, presúvanie s pomocou/samostatne,
- správne písanie klávesnicou
- medzera, malé/veľké písmená, interpunkčné znamienka s pomocou/samostatne,
- pracovať so slúchadlami
- zapojenie, hlasitosť s pomocou/samostatne,
- zvuk nahráť prostredníctvom mikrofónu s pomocou/samostatne,
- dokončiť začatú prácu,
- ovládať zásady správneho sedenia pri počítači.

OBSAH

Informácie okolo nás

Počítačová zostava

Opakovanie zamerané na základné časti, z ktorých sa skladá počítačová zostava (PC, monitor, klávesnica, myš). Ovládanie klávesnice, myši.

Textový dokument, čísla a znaky, slová, vety, jednoduché formátovanie, textové efekty

Práca s textovým editorom, vytváranie jednoduchého textu, mazanie, ukladanie dokumentu. Ukladanie rôznych informácií do súborov (text).

Jednoduché nástroje na úpravu textových dokumentov.

Dodržiavanie základných zásad písania textu.

Počítačové didaktické hry.

Komunikácia prostredníctvom IKT

E-mail, poštový program, e-mailová adresa, adresár

Pojmy – e-mail, e-mailová adresa.

Správne posielanie a prijímanie jednoduchých listov (rodičom, kamarátom, spolužiakom).
Bezpečné a etické správanie v e-mailovej komunikácii (ochrana osobných údajov).

E-mailové adresy rodičov a kamarátov (zistenie adresy, využitie adresára),

www, webový prehliadač, webová stránka, odkaz, vyhľadávanie na webe

Oboznámenie sa s pojmami – www, webový prehliadač, webová stránka.

Bezpečnosť, zásady správania sa v prostredí internetu.

Webové stránky pre deti (rozprávky, obrázky).

On-line hry.

Postupy, riešenie problémov

Detský programovací jazyk, elementárne príkazy, robotická stavebnica

Skladanie podľa návodov - stavebnice, hlavolamy.

Riešenie jednoduchých algoritmov v detskom programovacom prostredí (kreslenie obrázkov).

Princípy fungovania IKT

Pojmy myš, klávesnica,

Funkcie vybraných klávesov.

Tlačiareň

Funkcia tlačiarne. Práca s tlačiarňou.

Práca so skenerom.

CD, digitálny fotoaparát, mikrofón, USB – pamäťový kľúč

Spúšťanie hry a hudby z CD a internetu, ovládanie jednoduchých hier.

Ovládanie digitálneho fotoaparátu, presun fotografie z fotoaparátu do počítača.

Ukladanie na USB kľúč.

Ukladanie informácií - súbor, priečinok

Uloženie informácií do súboru, otvorenie, premenovanie, zrušenie.

Vytváranie a pomenovanie priečinkov, ukladanie do priečinkov.

Informačná spoločnosť

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Rozlišovať pevné (tuhé), kvapalné a plynné telesá na základe ich rozdielnych vlastností,
- rozlišovať pevné (tuhé), kvapalné a plynné látky na základe ich rozdielnych vlastností,
- demonštrovať jednoduchým spôsobom premeny skupenstva,
- porozumieť kolobehu vody v prírode, – poznať využitie elektrickej energie.

OBSAH

Vlastnosti látok a telies

Rozlišovanie telies a látok.

Telesá – vedieť vymenovať, ukázať, vybrať, porovnať.

Vlastnosti telies – vedieť určiť, porovnať.

Látky – vedieť vymenovať, ukázať, vybrať, porovnať.

Látky - pevné, kvapalné, plynné (porovnať).

Premeny skupenstva látok

Premena vody na paru

Vyparovanie, podmienky vyparovania.

Var vody. Pozorovanie.

Skvapalňovanie (kondenzácia) , topenie a tuhnutie

Podmienky skvapalňovania.

Vznik rosy a dažďa. Kolobeh vody v prírode.

Premena ľadu na vodu a vody na ľad. Pozorovanie.

Praktická dlhodobá úloha

Pozorovanie zmien počasia počas všetkých ročných období. Z

áznam pozorovania zmien počasia spôsobom podľa možností a schopností žiaka vo vopred určených intervaloch.

Elektrická energia

Využitie elektrickej energie. Šetrenie elektrickou energiou.

Využitie elektrospotrebičov v domácnosti. Bezpečné zaobchádzanie pri ich používaní.

Predchádzanie požiaru v rôznych budovách, na verejnosti, v prírode. Privolanie požiarnikov.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Rozlišovať tuhé, kvapalné a plynné telesá na základe ich rozdielnych vlastností,
- odmerať dĺžku telesa,
- odmerať hmotnosť telesa,
- odmerať objem telesa,
- poznať využitie elektrickej energie.

OBSAH

Vlastnosti látok a telies

Opakovanie a utvrdenie vedomostí o látkach a telesách z predchádzajúceho ročníka.

Zloženie telies z rozličných látok - drevo, papier, sklo a iné.

V prírode sa vyskytujú tri skupiny látok: pevné, kvapalné, plynné.

Pevné látky (majú stály objem, tvar, sú nestlačiteľné).

Kvapalné látky (majú stály objem, nestály tvar, sú nestlačiteľné, dajú sa prelievať).

Plynné látky (nemajú stály objem ani tvar, sú stlačiteľné).

Porovnávanie a meranie

Dĺžka - jednotky dĺžky: cm. Praktické meranie.

Hmotnosť - jednotky hmotnosti: kg. Praktické váženie.

Teplota - jednotka teploty - °C, bod varu, bod mrazu. Pozorovanie.

Meranie teploty – teplomer.

Meranie objemu – jednotka objemu: liter. Praktické meranie.

Elektrická energia

Využitie elektrickej energie v priemysle, poľnohospodárstve, doprave, v domácnosti. Šetrenie elektrickou energiou. Elektrospotrebiče, k čomu slúžia, ako sa s nimi zaobchádza. Bezpečnosť pri ich používaní.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

Formy energie

Magnetické a elektrické javy

Elektrická energia

CIELE

- Experimentálne overiť magnetické vlastnosti magnetov,
- zostaviť elektrický obvod so žiarovkou,
- triediť vybrané pevné telesá na elektrické vodiče a izolanty,
- bezpečnostné pravidlá pri práci s elektrickými spotrebičmi.

OBSAH

Magnet a jeho vlastnosti. Magnetické póly Zeme. Kompas.

Elektrizovanie telies. Elektrický náboj. Blesk. Elektrický obvod. Časti elektrického obvodu - elektrický článok, batéria elektrických článkov, žiarovka, spínač, spojovacie vodiče.

Elektrické vodiče a izolanty z pevných látok.

Elektrická energia a jej premeny. Elektrické spotrebiče v domácnosti.

Pravidlá bezpečnosti pri práci s elektrickými spotrebičmi.

Sériové zapojenie žiaroviek. Porovnanie jasou niekoľkých žiaroviek v sériovom zapojení. Paralelné zapojenie žiaroviek.

Meranie veľkosti prúdu ampérmetrom. Jednotka veľkosti elektrického prúdu 1 A.

Meranie veľkosti napätia na zdroji elektrickej energie. Jednotka napätia 1 V.

Vedenie elektrického prúdu v kvapalinách a jeho využitie.

Energia v prírode a v technike

CIELE

- Opísať premenu energie na vybraných prírodných javoch,
- poznať príčiny racionálneho hospodárenia s energiou,
- vedieť vysvetliť, prečo je zachovanie zdravého životného prostredia pre človeka nevyhnutnosťou.

OBSAH

Prejavy energie v prírode - sopečná činnosť, elektrický výboj pri búrke, zemetrasenie, slnečná energia.

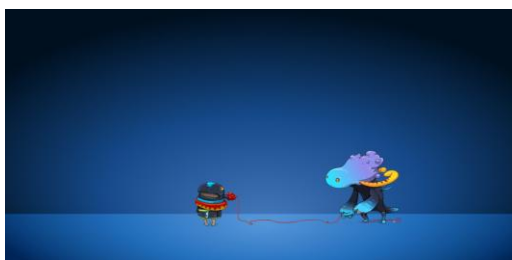
Premena energie. Zákon zachovania energie.

Vznik fosílnych palív. Využívanie fosílnych palív ako zdrojov energie, ich výhody a nevýhody.

Netradičné zdroje energie.

Zvyšovanie spotreby energie a jej nepriaznivé následky pre človeka.

Vzdelávacia oblasť: Človek a príroda

Chémia

Hodinová dotácia učebného predmetu

Chémia	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovaci predmet chémia pre 9. ročník pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) umožňuje žiakovi porozumieť elementárnym zákonitostiam chemických javov a procesov. Cieľom vyučovania chémie je oboznámiť žiakov s významom chémie pre človeka, spoločnosť a prírodu, a jej využitia najmä v bežnom živote. Obsah učiva tvoria poznatky o vlastnostiach a použití látok, s ktorými sa žiaci stretávajú v každodennom živote.

Žiakovi v 3. úrovni poskytuje základné vedomosti o niektorých prvkoch, zlúčeninách a chemických reakciách s dôrazom na ich praktické využitie.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Získať základné vedomosti o vlastnostiach látok,
- poznať význam vzduchu pre život,
- poznať význam vody pre život,
- chrániť vodu pred znečistením,
- poznať základné piktogramy
- žieravina, horľavina,
- poznať nebezpečenstvo nesprávneho zaobchádzania s neznámymi (chemickými) látkami,

– poznať telefónne čísla prvej pomoci.

OBSAH

Chémia okolo nás

Význam chémie pre život človeka. Chemický výrobok.

Vlastnosti látok

Rozpustnosť látok – pozorovanie.

Horľavosť látok – pozorovanie.

Vôňa a zápach látok – rozlišovanie.

Vzhľad – porovnávanie.

Voda a vzduch

Význam vody pre človeka, rastliny a živočíchy. V

ýskyt vody v prírode. Voda pevnom, kvapalnom a plynnom (vodná para) v skupenstve.

Ochrana vody pred znečistením.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Získať základné vedomosti o vlastnostiach látok,
- vymenovať príklady horľavých a nehorľavých látok,
- poznať niektoré hasiace látky
- voda, piesok,
- poznať význam vzduchu pre život,
- poznať význam vody pre život,
- chrániť vodu pred znečistením,
- poznať základné piktogramy
- žieravina, horľavina,
- poznať nebezpečenstvo nesprávneho zaobchádzania s neznámymi (chemickými) látkami,
- poznať telefónne čísla prvej pomoci, požiarnikov.

OBSAH

Chémia okolo nás

Význam chémie pre život človeka.

Chemický výrobok.

Prírodná surovina.

Vlastnosti látok

Skupenstvo – pevné, plynné, kvapalné.

Rozpustnosť – látky rozpustné, nerozpustné, čiastočne rozpustné vo vode.

Horľavosť – poznanie niektorých horľavých/nehorľavých látok.

Vôňa a zápach látok – rozlišovanie.

Vzhľad – porovnávanie.

Voda a vzduch

Voda a vzduch - látky nevyhnutné pre náš život.

Voda – výskyt (v prírode, v rastlinách a v tele človeka a aj zvierat).

Vlastnosti vody – bezfarebná (číra tekutina), bez vône a zápachu, pitná alebo úžitková, podmienka života.

Zdroje znečisťovania vôd. Ochrana vôd, najmä zdrojov pitnej vody.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Zistiť pozorovaním vlastnosti konkrétnych látok,
- získať základné vedomosti o niektorých prvkoch, zlúčeninách a chemických reakciách s dôrazom na ich praktické využitie,
- poznať základné piktogramy
- žieravina, horľavina
- vedieť používať ochranné pomôcky,
- poznať nebezpečenstvo nesprávneho zaobchádzania s chemickými látkami,
- poznať telefónne čísla prvej pomoci.

OBSAH

Chémia okolo nás

Význam chémie pre život človeka.

Chemické laboratórium. Chemický výrobok.

Prírodná surovina.

Chemicky čistá látka.

Vlastnosti látok

Zloženie a štruktúra látok - atóm, molekula.

Skupenstvo, rozpustnosť, farba, horľavosť.

Chemické prvky

Kovy: železo, hliník, meď, zinok, zlato, striebro.

Nekovy: vodík, kyslík, dusík, uhlík, síra.

Voda a vzduch

Chemické zloženie - zlúčenina, zmes.

Ochrana čistoty vody a vzduchu.

Anorganické zlúčeniny

Oxidy - vlastnosti, použitie, ich hodnotenie z hľadiska ochrany životného prostredia.

Kyseliny - vlastnosti, použitie.

Hydroxidy - vlastnosti, použitie.

Prvá pomoc pri zasiahnutí pokožky roztokom kyseliny a roztokom hydroxidu.

Soli - vlastnosti, použitie.

Stavebné spojivá - vápno, cement, sadra.

Organické zlúčeniny

Zemný plyn, metán, propán, bután.

Ropa - vlastnosti a spracovanie.

Prírodné látky - sacharidy, tuky, bielkoviny.

Plastické látky - vlastnosti, použitie a hodnotenie z hľadiska starostlivosti o životné prostredie, likvidácia odpadov.

Syntetické vlákna - vlastnosti, použitie a hodnotenie zo zdravotného hľadiska.

PROCES

Odporúčame obsah vyučovacieho predmetu chémia sprostredkovať predovšetkým prostredníctvom vizualizácie, pozorovaním, „experimentovaním“, s dodržaním zásad bezpečnej práce s chemickými látkami.

Získané vedomosti, zručnosti na vyučovacích hodinách chémie by mali byť pre žiaka použiteľné v bežnom živote.

Vzdelávacia oblasť: Človek a príroda

Biológia

Hodinová dotácia učebného predmetu

Biológia	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet biológia pre 7. až 9. ročník pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) nadväzuje na poznatky o prírode, ktoré žiaci získali vo vyučovacom predmete vlastiveda v 4. až 6. ročníku.

Žiaci získavajú základné poznatky o živej a neživej prírode. Oboznamujú sa so základnou stavbou tela a spôsobom života živočíchov, rastlín a iných organizmov, s podmienkami ich zdravého vývinu a s ochranou a tvorbou životného prostredia

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Poznávať prírodu v priamom kontakte,
- poznať dôležitosť ochrany prírody.

OBSAH

Poznávanie prírody

Pozorovanie zmien v prírode podľa ročných období.

Triedenie prírody na živú a neživú.

Význam neživej a živej prírody pre človeka, jej využitie.

Neživá príroda

Pôda.

Horniny.

Drevo.

Živá príroda

Človek

Spoznávanie vlastného tela dotykom 12 a viacerých častí tela, ich pomenovanie.

Ochrana zdravia pred chorobou a úrazom.

Živočíchy

Domáce zvieratá – poznať ďalšie druhy, význam, využitie,

Časti tela zvierat: hlava, trup, končatiny.

oľne žijúce zvieratá – význam, využitie.

Rastliny

Byliny a dreviny,

Časti rastlinného tela: koreň, stonka, list, kvet, plod.

Význam rastlín pre človeka a živočíchy, ich využitie.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Získať základné poznatky o stavbe a činnosti jednotlivých sústav ľudského tela,
- prehĺbiť základné poznatky o starostlivosti o zdravie, škodlivosti fajčenia, alkoholu a toxikománie,
- poznať niektoré rastliny a zvieratá miestnej oblasti.

OBSAH

Zo živej prírody

Človek

Človek ako súčasť živej prírody.

Spoločné a odlišné znaky človeka od ostatných živočíchov.

Meranie výšky a hmotnosti.

Oporná a pohybová sústava

Ľudská kostra.

Význam telesnej aktivity pre vývin kostry a svalov.

Sústava krvného obehu

Krv, význam krvi pre človeka.

Srdce – jeho činnosť.

Ochrana pred nákazlivými chorobami, význam očkovania.

Dýchacia sústava

Stavba a činnosť dýchacej sústavy.

Starostlivosť o čistotu ovzdušia.

Škodlivosť fajčenia.

Tráviaca sústava

Stavba a činnosť tráviacej sústavy.

Zásady správnej výživy.

Hygiena potravín.

Vylučovacia sústava

Stavba a činnosť obličiek, močové cesty.

Choroby vylučovacej sústavy, prevencia.

Koža

Funkcia kože.

Deriváty kože - vlasy, nechty.

Zásady prvej pomoci pri poranení kože.

Význam telesnej hygieny pre zdravie.

Rastliny

V lese

Lesné dreviny - ihličnaté, listnaté, stromy a kríky.

Byliny: papraď samčia, jahoda lesná, machy, lišajníky, liečivé byliny.

Huby: jedovaté: muchotrávka zelená, nejedlé: hríb satanský, jedlé: hríb dubový.

Význam lesov, ich ochrana.

V záhrade a sade

Záhrady a sady v rôznych ročných obdobiach.

Pestovanie rastlín a starostlivosť o ne v rôznych ročných obdobiach.

Zelenina, ovocné stromy, kry a byliny; okrasné stromy, kry a kvety.

Zber úrody a jej spracovanie.

Na poli

Hospodársky významné rastliny - obilniny, okopaniny, olejniny, krmoviny.

Na lúke

Trávy, d'atelina lúčna, lúčne kvety.

Liečivé rastliny.

Živočíchy

Tečúcich, stojatých a brehov vôd

Kapor obyčajný, korytnačka bahenná, pstruh potočný, šťuka obyčajná, ondatra pižmová, kačica divá, užovka obyčajná, skokan hnedý, komár piskľavý.

Chránené živočíchy

Rosnička zelená, bocian biely.

Lesné živočíchy

Srna hôrna, ropucha krátkonohá, d'ateľ veľký, vretenica obyčajná.

Živočíchy žijúce na lúkach a pasienkoch

Ovca domáca, tur domáci, jašterica obyčajná, koník lúčny, lienka veľká, motýle, ovad hovädzí.

Živočíchy žijúce na poli

Zajac poľný, hraboš poľný, jarabica poľná, bažant obyčajný, škovránok poľný, svrček poľný.

Škodcovia

Pásavka zemiaková, krtonôžka obyčajná.

Živočíchy žijúce v záhrade a v sade

Krt obyčajný, jež bledý, hrdlička záhradná, drozd čierny, sýkorka veľká, vrabec domový, škorec obyčajný, mlynárik kapustový, chrúst obyčajný, obaľovač jablčný, slimák záhradný, dážd'ovka obyčajná.

Opel'ovače

Včela medonosná, čmel' zemný.

Voda a vzduch

Voda – pitná, úžitková, rozdiel, využitie.

Význam vody pre život rastlín, živočíchov a človeka

Zdroje znečisťovania vôd.

Ochrana vôd, najmä zdrojov pitnej vody.

Význam vzduchu pre život rastlín, živočíchov a človeka. O

chrana ovzdušia pred znečisťovaním.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Oboznámiť žiakov so stavbou Zeme a života na nej,
- poznať najdôležitejšie horniny a nerasty nachádzajúce sa v najbližšom regióne školy a na Slovensku.

OBSAH

Živá a neživá príroda

Vzťahy medzi živou a neživou prírodou.

Vznik a vývoj Zeme

Názory na vznik Zeme.

Stavba Zeme.

Vznik a vývoj zemskej kôry.

Vznik a vývoj života na Zemi. Vývoj človeka.

Zloženie zemskej kôry

Nerasty. Horniny. Najdôležitejšie nerasty a horniny Slovenska a ich využitie.

Ťažba hornín a nerastov.

Zvetrávanie hornín a nerastov.

Pôda

Vznik pôdy.

Zloženie pôdy.

Pôdne typy.

Význam pôdy pre pestovanie rastlín.

Ochrana pôdy a jej význam pre človeka.

Zem - životné prostredie človeka

Znečisťovanie životného prostredia - ozónové diery, poruchy atómových elektrární, úniky ropy v moriach, škodlivé exhaláty v ovzduší, poľnohospodárska výroba.

Určiť znečisťovateľa prírody v najbližšom okolí.

Ochrana prírody

Národné parky, chránené krajinné oblasti, štátne prírodné rezervácie - v širšom regióne školy.

Technologické opatrenia - čističky vôd, zachytávanie exhalátov filtrami, biotechnológie. Zákonná ochrana živej a neživej prírody.

PROCES

Vyučovanie biológie realizujeme v konkrétnych podmienkach prírodného prostredia, najmä prostredníctvom vychádzok, exkurzií zameraných na konkrétny cieľ. Dôležité súčasťou výučby biológie sú aj pomôcky: encyklopédie, obrázky, preparácie zvierat, zbierky a krátke filmy – DVD, CD, internet a iné.

Konkrétne druhy rastlín, živočíchov a ich počet určuje vyučujúci podľa schopností žiaka s AU alebo PVP s MP a regiónu, v ktorom sa škola nachádza.

Vymenované druhy rastlín a živočíchov slúžia len ako príklad, poskytujú možnosť výberu.

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Dejepis

Hodinová dotácia učebného predmetu

Dejepis	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Dejepis pre 7. až 9. ročník pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) nadväzuje na poznatky o spoločnosti, ktoré žiaci získali vo vyučovacom predmete vlastiveda v 4. až 6. ročníku.

Hlavnou úlohou dejepisu je vytvoriť u žiakov AU alebo PVP s MP elementárne historické predstavy, predovšetkým na základe obrazového vnímania.

Cieľom vyučovacieho predmetu dejepis je, aby žiaci podľa svojich schopností a možností získali „historické“ skúsenosti a poznatky z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy.

Žiakov vedieme k tomu, aby mali v úcte svoj vlastný národ, úctu k iným národom a etnikám, rešpektovali historické, kultúrne a iné odlišnosti ľudí a spoločností.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Vytvárať u žiakov elementárne historické predstavy na základe obrazového vnímania,
- rozlišovať minulosť a prítomnosť,
- priblížiť život ľudí v dávnej minulosti.

OBSAH

Od blízkeho k vzdialenému

Priestor a čas

rírodný a historický čas.

Meniny, narodeniny, letopočet, sviatky.

Fotografie – obrazová spomienka, rodinný album.

„Rodostrom“ najbližšej rodiny.

Pamiatky v priestore a čase

Pomník, pamätník – žiaci poznajú historickú udalosť, osobnosť, ktorú pripomína pomník, pamätník, pamätná tabuľa v mieste kde žijú.

Návšteva múzea.

Minulosť našej školy

Album triedy, spolužiakov.

Legends, mýty, povesti, náboženstvo

Povesti, legendy a príbehy z minulosti svojho regiónu.

Návšteva sakrálnych objektov v obci, príbehy svätých.

Človek v premenách priestoru a času

Od lovca k roľníkovi a remeselníkovi.

Spôsob života a obživy. Bydlisko.

Odev, pracovné nástroje, zbrane.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Vytvárať u žiakov elementárne historické predstavy na základe obrazového vnímania,
- rozlišovať minulosť a prítomnosť,
- priblížiť život ľudí v dávnej minulosti.

OBSAH

Od blízkeho k vzdialenému

Priestor a čas

Prírodný a historický čas.

Meniny, narodeniny, letopočet, sviatky.

Fotografie – obrazová spomienka, rodinný album. „

Rodostrom“ najbližšej rodiny.

Pamiatky v priestore a čase

Pomník, pamätník – žiaci poznajú historickú udalosť, osobnosť, ktorú pripomína pomník, pamätník, pamätná tabuľa v mieste kde žijú.

Návšteva múzea.

Minulosť našej školy

Školská kronika.

Legends, mýty, povesti, náboženstvo

Povesti, legendy a príbehy z minulosti svojho regiónu.

Návšteva sakrálnych objektov v obci, príbehy svätých.

Človek v premenách priestoru a času

Spôsob života, odev, pracovné nástroje, obydlie v minulosti (výber obdobia na základe schopností a možností žiaka).

Porovnávanie obrazových materiálov, ilustrácii z minulosti a súčasnosti.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

– Poznať najdôležitejšie obdobia našich národných dejín, významné historické udalosti a osobnosti.

OBSAH

Svet po druhej svetovej vojne

Politické rozdelenie Európy: na západnú a východnú (komunistická diktatúra).

Slovensko po roku 1945

Slovensko v obnovenom Československu.

Postavenie Slovenska v ČSR po roku 1945.

Politické zmeny: 1948, 1968, 1989.

Industrializácia, kolektivizácia, politická emigrácia, protikomunistický odboj, prenasledovanie cirkví.

Veda, kultúra, školstvo.

Na ceste k demokracii

Pád komunizmu. Formovanie demokratickej spoločnosti.

Vznik samostatnej Slovenskej republiky (1.1.1993).

Slovenská republika v medzinárodných štruktúrach.

PROCES

Vytvoriť u žiakov s AU alebo PVP s MP elementárne historické predstavy je možné predovšetkým na základe obrazového vnímania. Učiteľ preto využíva všetky dostupné obrazové materiály – staré fotografie, ilustrácie z kníh, internet a iné zdroje.

Žiak s AU alebo PVP s MP by mal podľa svojich schopností a možností získať „historické“ skúsenosti a poznatky predovšetkým z miestnej, regionálnej a v 3. úrovni aj celoslovenskej perspektívy.

Žiakov vo všetkých úrovniach vedieme k tomu, aby mali v úcte svoj vlastný národ, úctu k iným národom a etnikám, rešpektovali historické, kultúrne a iné odlišnosti ľudí a spoločenských skupín.

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Geografia

Hodinová dotácia učebného predmetu

Geografia	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet geografia pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) v 7. až 9. ročníku nadväzuje na poznatky zo spoločenskovednej oblasti, ktoré získali žiaci vo vyučovacom predmete vlastiveda v 4. až 6. ročníku.

Žiaci prostredníctvom vyučovacieho predmetu geografia získavajú základné poznatky o svojej vlasti a o svete.

V geografii žiaci postupujú od prostredia, miestnej krajiny v ktorej žijú, k poznaniu

Slovenskej republiky, jej postavenia v Európe, k základným informáciám o Európe a o svete.

Dôležitou súčasťou vyučovania geografie je práca s rôznymi druhmi máp. Práca s mapou nie je len prostriedkom, ale aj cieľom vyučovania, aby žiaci boli schopní orientovať sa podľa mapy aj v praktickom živote.

V rámci obsahu geografie žiaci získavajú aj poznatky o základoch ochrany a tvorby životného prostredia.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Poznávať miestnu krajinu,
- poznávať svoju vlasť,
- začať pracovať s mapou s pomocou učiteľa.

OBSAH

Zem a jej zobrazenie

Glóbus – zobrazenie Zeme. Základné pohyby Zeme.

Kozmonautika.

Orientácia na mape a v miestnej krajine

Mapa – farby na mape, značky.

Nížina, vrchovina, pohorie, rieka na mape.

Určovanie hlavných svetových strán.

Slovenská republika na mape.

Naše mesto, obec na mape.

Vychádzky do najbližšieho okolia obce.

Slovenská republika

Bratislava – hlavné mesto SR (obraz).

Historické pamiatky a kultúrne dominanty v Bratislave.

Doprava Bratislavy.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Poznávať miestnu krajinu,
- poznávať svoju vlasť,
- začať pracovať s mapou s pomocou učiteľa.

OBSAH

Zem a jej zobrazenie

Glóbus – zobrazenie Zeme. Základné pohyby Zeme.

Vesmír – Slniečná sústava. Kozmonautika.

Svetadiely, oceány.

Orientácia na mape a v miestnej krajine

Mapa – farby na mape, značky, orientácia na mape miestnej krajiny.

Určovanie hlavných svetových strán.

Mapa Slovenskej republiky – hranice štátu.

Naše mesto, obec na mape.

Určovanie väčších miest na mape, ktoré sú najbližšie k žiakovmu bydlisku (Trnava, Nitra, Poprad, Prešov, Košice a iné).

Slovenská republika

Historické pamiatky a kultúrne dominanty vo veľkých mestách SR podľa výberu učiteľa.
Doprava v SR – letecká, železničná, lodná.

Priemysel – podľa regiónu.

Rekreačné strediská v SR.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Získať základné poznatky o svete,
- získať základné poznatky o svojej krajine,
- naučiť sa pracovať s rôznymi druhmi máp,
- ochraňovať životné prostredie.

OBSAH

Vznik a vývoj Zeme

Svetadiely

Afrika, Ázia, Amerika, Austrália, Antarktída, Európa.

Európa

Štáty Európy.

Slovensko

Rozloha, poloha SR, hranice.

Povrch. Podnebie.

Rastlinstvo a živočíšstvo SR. Vodstvo. Prírodné rezervácie a chránené územia. Ochrana

prírody.

Bratislava – hlavné mesto Slovenskej republiky. Špecifiká hlavného mesta: inštitúcie, doprava, priemysel, kultúra a iné.

Regióny Slovenska

Povrch. Vodstvo. Podnebie. Poľnohospodárstvo. Priemysel. Doprava. Významné, dôležité mestá. Rekreačné oblasti, chránené prírodné oblasti. Zemepis príslušného regiónu.

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Občianska náuka

Hodinová dotácia učebného predmetu

Občianska náuka	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet občianska náuka pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) v 7. až 9. ročníku nadväzuje na poznatky o spoločnosti, ktoré žiaci získali vo vyučovacom predmete vlastiveda v 4. až 6. ročníku.

Ciele a obsah občianskej náuky je zameraný na oboznámenie sa žiakov so zásadami a normami vzťahov v rodine, v škole a spoločnosti vôbec.

Žiak sa má oboznámiť so základnými občianskymi právami a povinnosťami, chápať ich význam, svoje práva ale aj povinnosti, v rámci svojich osobných možností a schopností. Žiaci sa oboznámia v rámci vyučovacieho predmetu občianska náuka s hlavnými znakmi nášho štátneho zriadenia, ako i so všeludskými problémami, ktoré sa bytostne dotýkajú mladej generácie.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Vedieť osobné údaje,
- porozumieť časovým údajom a vzťahom, – orientovať sa v priestore,
- orientovať sa v bežných životných situáciách.

OBSAH

Základná orientácia

Základné údaje o sebe – meno, priezvisko, vek, bydlisko, adresa.

Mená rodičov, zamestnanie, vek, dátum narodenia.

Orientácia v čase, skladba roka – mesiace, týždne, dni; skladba hodiny – minúty, sekundy.
Orientácia podľa hodín.

Orientácia v priestore, zvládnutie pokynov: von, dnu, ..., pravo-ľavá orientácia..

Spoznávanie okolia školy s použitím dopravy, podľa miestnych možností.

Orientácia v bežných životných situáciách

Verejná doprava – cestovanie v dopravnom prostriedku na dlhšiu vzdialenosť, zakúpenie cestovného lístka s pomocou.

Vedieť využiť informačné služby podľa potreby s minimálnou pomocou.

Telefonovanie s minimálnou pomocou.

Pošta – orientácia v priestoroch budovy.

Obchod – zvládnutie jednoduchého nákupu, platenie nákupu s pomocou.

Vyhľadávanie, objednávanie a využívanie služieb podľa možností miestnej oblasti – reštaurácia, cukráreň, ubytovanie, lekár, lekáreň a iné s minimálnou pomocou.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Orientovať sa v príbuzenských vzťahoch,
- orientovať sa v čase a priestore,
- orientovať sa v miestnej oblasti,
- poznať hlavné zásady pravidiel cestnej premávky,
- osvojiť si zásady správnej životosprávy,

- získať základné poznatky o živote v spoločnosti,
- utvárať si elementárne historické predstavy na základe obrazového vnímania.

OBSAH

Rodina, škola a obec

Príbuzenské vzťahy, rozlišovať medzi príbuzenskými vzťahmi a inými, napr. vzťah učiteľ - žiak.

Zamestnanie rodičov, starých rodičov.

Zameranie súrodencov – škola, práca.

Verejné zariadenia a úrady obce: miestny úrad, pošta, zdravotné stredisko, lekáreň, rýchla pomoc, policajná stanica, hasičská stanica, kultúrny dom a iné. N

ázvy ulíc, námestí, pamätihodností obce.

Dôležité závody a inštitúcie v miestnej oblasti.

Vychádzky do okolia školy a obce, exkurzie.

Orientácia v čase a priestore

Ročné obdobia a ich charakteristické znaky.

Určovanie času na rôznych hodinách.

Dni v týždni, mesiace v roku, dátum.

Dátum a miesto svojho narodenia.

Kalendár - významné udalosti v živote slovenského národa.

Doprava, pravidlá cestnej premávky

Dopravné prostriedky.

Druhy dopravných prostriedkov.

Cestovný poriadok.

Cestovanie dopravnými prostriedkami podľa miestnych podmienok.

Správanie sa v dopravných prostriedkoch.

Starostlivosť o zdravie

Osobná hygiena a jej význam v prevencii ochorenia.

Ochrana pred infekčnými a civilizačnými ochoreniami. Nebezpečenstvo AIDS.

Zdravotné stredisko – praktický lekár, lekár špecialista.

Objednanie sa u lekára, opis zdravotného problému, recept, návšteva lekárne.

Karta poistenca.

Škodlivosť fajčenia, konzumovania alkoholických nápojov a drog pre mladého človeka, boj proti ich používaniu, negatívny príklad dospelých.

Sexuálna výchova.

Prvá pomoc.

História a spoločnosť

Historické pamiatky v miestnom prostredí.

Štátne symboly - štátny znak, štátna vlajka, štátna hymna

Prezident Slovenskej republiky, jeho úloha a význam pre štát.

Hlavné mesto Slovenskej republiky.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

– Upevniť, prehĺbiť a doplniť poznatky, ktoré žiaci získali v predchádzajúcich ročníkoch.

OBSAH

Slovenská republika

Štátne symboly.

Prezident republiky, vláda SR, poslanci.

Obyvateľstvo SR. Rovnoprávnosť všetkých občanov.

Tolerancia k iným národnostiam a náboženstvám.

Základné práva a povinnosti občanov. Zakotvenie občianskych práv a slobôd v Ústave SR a republikových ústavách. SR – demokratický štát.

Význam demokratických premien v našom štáte pre celoeurópsku spoluprácu.

Slovenské hospodárstvo

Trhové hospodárstvo Slovenskej republiky.

Vlastníctvo v demokratickej spoločnosti: štátne, družstevné, súkromné.

Peniaze, peňažné ústavy, banky, ich funkcia.

Rodinný rozpočet, štátny rozpočet.

Podnikanie. Sociálna politika štátu: politika zamestnanosti, úrady práce, záchranná sociálna sieť, životné minimum.

Čo by mal občan vedieť

Občiansky preukaz, karta poistenca a iné dôležité doklady pre občana.

Zmenená pracovná schopnosť (ZPS).

Úrady štátnej správy a miestnej samosprávy, ich kompetencie.

Medziľudské vzťahy na pracovisku, riešenie pracovných problémov, voľný čas a jeho využitie.

Ochorenie, dodržiavanie liečebného poriadku, nemocenské dávky.

Rozličné formy poistenia, sporenia. Záujmové organizácie, odbory.

PROCES

V predmete občianska náuka odporúčame učiteľom, aby pristupovali k vymedzenému obsahu ako k otvorenému systému - učivo možno dopĺňať alebo redukovať. Jednotlivé témy plnia funkciu námetov na jednotlivé hodiny. Učiteľ si zvolí iba také, ktoré podľa jeho názoru žiak s AU alebo ďalšími PVP s MP zvládne a bude vedieť využiť v bežnom živote

Vzdelávacia oblasť: Človek a hodnoty

Etická výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Etická výchova	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Etická výchova predstavuje vyskúšaný a overený výchovný model, ucelený program, vedúci žiakov k pozitívnym hodnotám a k ich uplatneniu v živote.

Etická výchova pomáha žiakom rozvíjať svoju identitu, poznať svoje silné a slabé stránky, zároveň ich učiť pochopiť a akceptovať druhých, vytvárať pozitívne vzťahy a prevziať

zodpovednosť za seba i za druhých. Vďaka týmto cieľom etická výchova účinne pripravuje žiakov na zmysluplný a produktívny život v rodine, na pracovisku i v spoločnosti.

Etická výchova sa neuspokojuje iba s podávaním informácií o morálnych zásadách, ale pomocou moderných interaktívnych výchovných metód pozitívne ovplyvňuje hodnotovú orientáciu žiaka, podporuje pochopenie a interiorizáciu, t. j. zvnútornenie mravných noriem a napomáha osvojenie si správania, ktoré je s nimi v súlade.

Cieľom etickej výchovy je v rámci možností nahradiť žiakom chýbajúce pozitívne skúsenosti, vrátiť im pocit dôvery v seba i okolie, pomáhať im nadobudnúť zdravé sebavedomie, učiť ich vychádzať s rovesníkmi, podporovať rozvoj pozitívnych osobnostných vlastností, oboznamovať a pomôcť zvnútorňovať prosociálne hodnoty a postoje.

9. ROČNÍK

CIELE

- Prehľbiť a upevniť poznatky zo základných tém etickej výchovy,
- prehľbiť komunikačnú schopnosť orientovanú na riešenie problémov a vedenie dialógu,
- podporovať zdravý životný štýl,
- predchádzať rozličným typom závislosti,
- zaujať správny postoj k otázkam každodenného života.

OBSAH

Prehĺbenie povedomia vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti vôbec

Dôstojnosť ľudskej osoby, úcta k sebe.

Pozitívne hodnotenie druhých.

Význam priateľstva pre človeka.

Rozvoj záujmov.

Prehĺbenie komunikačnej schopnosti

Verbálna a neverbálna komunikácia.

Počúvanie, vedenie dialógu, riešenie konfliktov.

Asertivita – požiadať o láskavosť, hovoriť adresne, vedieť povedať nie, oprávnená a neoprávnená kritika.

Zdravý životný štýl

Ochrana telesného a duševného zdravia ako etickej hodnoty.

Uvedomenie si vlastnej hodnoty.

Skromnosť, nepovyšovať sa nad iných.

Dobroprajnosť (v oblasti materiálnej a duchovnej), vedieť sa tešiť spolu s inými.
Cieľavedomosť, pracovitnosť, usilovnosť.

Sexuálny život – význam studu a intimity v prejavoch náklonnosti medzi chlapcom a dievčaťom.

Primerané vyjadrovanie svojich citov, veselosť, sebaovládanie.

Závislosti znehodnocujúce a ohrozujúce zdravie a život

Fajčenie, alkohol, omamné látky.

Konzumný a nezodpovedný sex.

Hracie automaty, nadmerné sledovanie televízie.

Sekty a kulty, skupiny orientované na rasovú neznášanlivosť.

Prosociálne správanie a masmediálne vplyvy

Spolupráca, pomoc, delenie sa.

Reálne a zobrazené vzory.

Prosociálne vzory v masmédiách (osobné i kolektívne).

Televízna pseudorealita a jej hodnotenie.

Výchova kritického diváka.

Možnosti pozitívneho ovplyvňovania televíziou.

Námety podľa záujmu žiakov a výberu učiteľa

Námety zamerané na obdobie dospievania, vzťahu k životu a k ľuďom.

Vzdelávacia oblasť: Človek a svet práce

Pracovné vyučovanie

Hodinová dotácia učebného predmetu

Pracovné vyučovanie	9. ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	1
ŠkVP	3

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet pracovné vyučovanie má významnú úlohu vo vzdelávaní žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) a to z hľadiska: úspešného sociálneho začlenenia sa do spoločnosti, vytvárania sociálneho, pracovného a osobného uplatnenia sa, individuálneho rozvoja jeho osobnosti a z hľadiska vytvárania vzťahov k okolitému životu.

Pracovné vyučovanie je dôležitým faktorom pri vytváraní samoobslužných a hygienických návykov, pri vytváraní a rozvoji poznávacích procesov, motorických a pracovných zručností a návykov. Osvojovanie si rôznych pracovných zručností vo vyšších ročníkoch je dôležitým činiteľom predprofesionálnej prípravy.

Pracovné vyučovanie prispieva k uspokojovaniu osobných potrieb žiaka, k rozvoju jeho schopností, možností a zručností. V kooperácii s ostatnými predmetmi prispieva k rozvoju celej osobnosti žiaka, a tým sa stáva jeho život zmyslupnejším a nezávislejším.

Obsah predmetu pracovné vyučovanie sa realizuje v čo najväčšej miere v prirodzených podmienkach, v situáciách, v ktorých bude žiak danú činnosť v reálnom živote vykonávať.

Pri blokovom vyučovaní sa rozdeľuje vyučovacia jednotka na kratšie časové úseky, podľa schopností žiaka tak, aby bola dodržaná určená časová dotácia.

Obsah predmetu je členený na tri úrovne, v jednotlivých úrovniach na zložky. Toto rozdelenie vychádza zo schopnosti žiaka osvojiť si obsah daného učiva a zo schopnosti vedieť ho aplikovať v súčasnom i budúcom praktickom živote.

Zložky vyučovacieho predmetu pracovné vyučovanie

Samoobslužné činnosti – žiaci nadobúdajú zručnosti v starostlivosti o hygienu tela a zovňajšku, osvojujú si stravovacie návyky a pravidlá stolovania.

Práce v domácnosti – obsahom zložky je osvojovanie si základných pracovných návykov v domácnosti, zručností potrebných pri domácich prácach a udržiavanie poriadku. Súčasťou tejto zložky je aj šitie. Žiaci nadobúdajú zručnosti v základných technikách šitia a ručných prác. Súčasťou zložky práce v domácnosti sú aj práce v kuchyni. Žiaci si osvojujú základné znalosti o potravinách, a ako udržiavať v kuchyni poriadok a hygienu. Vo vyšších ročníkoch nadobúdajú zručnosti pri príprave jednoduchých nápojov a jedál.

Súčasťou pracovného vyučovania v 1. úrovni je zložka **rozvoj jemnej a hrubej motoriky**. Cieľom tejto zložky je stimulácia motoriky, rozvoj koordinácie oko – ruka, zameriavanie pozornosti žiaka, rozlišovanie materiálov zmyslovým vnímaním, osvojenie si následnosti pracovných krokov činností.

Práce v dielni – žiaci si osvojujú schopnosť rozlišovať rozličné materiály, spoznávajú ich v praktickom živote, osvojujú si manuálne zručnosti s nimi a vytvárajú jednoduché výrobky.

Technické kreslenie – žiaci vo vyšších ročníkoch 3. úrovne sa prostredníctvom praktických činností učia zhotovovať technické náčrty a výkresy výrobkov.

Pestovateľské práce – žiaci 2. a 3. úrovne sa učia rozpoznávať rôzne druhy ovocia a zeleniny, nadobúdajú základné pestovateľské zručnosti, osvojujú si starostlivosť o izbové rastliny.

Pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu je potrebné individuálne pre každého žiaka citlivo zvážiť výber vhodných metód, foriem, didaktických prostriedkov a pomôcok, vhodnú formu motivácie, optimálnu náročnosť a čas potrebný na vykonanie úlohy, mieru členenia

úlohy na jednoduchšie kroky, formu a mieru pomoci, vhodné učebné prostredie s optimálnym množstvom stimulov.

U žiakov s AU alebo PVP s MP býva častým problémom nedostatok motivácie, pozornosti a vytrvalosti. Preto treba pri vytváraní úlohy pre konkrétneho žiaka vedieť, čím sa dá motivovať (čo býva mnohokrát ťažké zistiť) a upútať jeho pozornosť. Zvyčajne na začiatok práce zaradíme ľahkú úlohu, ktorú žiak bezpečne zvládne a ktorá ho môže motivovať k ďalšej práci. Až potom zaradíme úlohu alebo činnosť, ktorú si má žiak osvojiť, poprípade utvrdiť. Na záver zaradíme úlohu alebo činnosť, ktorú má žiak rád. Nácvik jednotlivých činností nesmie byť samoučelným, snažíme sa o to, aby žiak osvojenú činnosť vedel využiť v praktickom živote, inak jej osvojenie nemá pre žiaka význam. Jednotlivé pracovné úlohy je potrebné rozdeliť podľa schopností žiaka na čiastkové úlohy, inak by si ju žiak pre jej náročnosť nemusel vedieť osvojiť.

Žiakovi je potrebné poskytovať primeranú pomoc, forma a miera závisí od schopností konkrétneho žiaka. Pri najslabších žiakoch môže ísť o úplnú fyzickú pomoc pedagógom. Ak si žiak osvojil určitú časť činnosti, pedagóg poskytuje len čiastočnú fyzickú pomoc. Pre iných žiakov môže byť postačujúcou pomocou slovný návod alebo predvedenie činnosti. Najmiernejšou pomocou je poskytnutie pomoci prostredníctvom pokynov. Pre niektorých žiakov môže byť dostatočnou pomocou už len samotná prítomnosť pedagóga. Je potrebné

citlivo zvážiť, ktoré činnosti už má žiak osvojené, aby mu nebola poskytovaná väčšia pomoc ako žiak v skutočnosti potrebuje, čím by sa brzdil jeho ďalší rozvoj.

Pri vzdelávaní žiakov s autizmom je dôležité aj prostredie, v ktorom sa pracovný proces realizuje. Nesmie byť prestimulované, aby pozornosť žiaka bola sústredená na požadovaný úkon a nebola odvádzaná prostredím. Netreba zabúdať ani na neprimeranú citlivosť na senzorické podnety niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP, najmä pri prácach v dielni. Je potrebné primerane upraviť pracovné prostredie a podmienky, aby zvýšená zmyslová vnímavosť nebola prekážkou pre ďalšie vzdelávanie žiaka. V niektorých prípadoch môže byť potrebná aj úprava pracovných nástrojov a prostriedkov.

Väčšina žiakov s AU alebo PVP s MP má problémy s vytrvalosťou, pozornosťou a s ochotou spolupracovať. To môže vyplývať aj z nedostatočnej časovej a priestorovej orientácie, z nezrozumiteľnosti obsahu a postupu požadovanej činnosti.

Štruktúrovanie a vizualizácia pomôže žiakom zorientovať sa v pracovnom priestore a v čase, zorientovať sa v tom, kedy sa má daná úloha vykonávať. Žiak získa prehľad, kedy úloha začína, kedy končí, aká je následnosť postupu krokov pri vykonávaní danej úlohy a tak isto získa prehľad o tom, čo bude vykonávať po ukončení úlohy. Každá zadávaná pracovná úloha musí byť jednoznačná, zrozumiteľná, aby žiak vedel čo má urobiť a ako má postupovať. Pri poskytovaní vizualizovanej pomoci je nutné citlivo zvážiť množstvo vizualizácie. Použitie vizuálnych prostriedkov musí byť veľmi flexibilné.

Tak ako je v živote každého človeka potrebné pociťovať úspech a spokojnosť, tak aj pre žiaka s autizmom je dôležité, aby pri vykonávaní pracovných činností bol úspešný. Preto pri zadávaní pracovných úloh postupujeme od najjednoduchších k zložitejším. Ak žiak pri práci urobí chybu, nehodnotíme to slovne, len ho opravíme a ukážeme mu, ako má správne postupovať.

Vzhľadom na to, že u mnohých žiakov s AU alebo PVP s MP je narušená schopnosť predvídať čo sa stane, je potrebné zaistiť bezpečnosť žiakov potrebnými opatreniami, a tiež nácvikom bezpečných pracovných návykov.

Pri výučbe pracovného vyučovania je neustále potrebné zohľadňovať aktuálnu dosiahnutú úroveň žiaka, aby osvojovanie si nových vedomostí, zručností a návykov bolo prirodzeným pokračovaním výučby. Nesmieme zabúdať na spoluprácu s rodičmi, aby všetko to, čo si žiak osvojil v školskom prostredí, vedel zužitkovať aj v reálnom živote.

Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra

Výtvarná výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Výtvarná výchova	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vo vzdelávaní žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) má nezastupiteľné miesto aj vyučovací predmet výtvarná výchova. Výtvarné aktivity napomáhajú žiakovi rozvíjať grafomotorické zručnosti, hrubú a jemnú motoriku. Na základe rozvoja jemnej motoriky sa rozvíja komunikačná schopnosť, expresívna a receptívna zložka reči, a aj nonverbálna forma komunikácie.

V prípade žiakov s AU alebo PVP s MP motorické schopnosti nie sú narušené dôsledkom ich primárnej poruchy, preto v procese vzdelávania výtvarné aktivity sa aplikujú komplexným spôsobom. Výtvarná výchova je dôležitým výchovno-vzdelávacím prostriedkom pri rozvíjaní narušených zručností a predovšetkým pri rozvíjaní sociálnych zručností a komunikačnej schopnosti, s dôrazom na sociálne správanie. Vhodné je využiť terapeutické aspekty vyučovacieho predmetu výtvarná výchova, s použitím relaxačných činností, spätých s emocionálnym prežívaním žiakov.

Pre všestranné rozvíjanie žiakov s AU alebo PVP s MP je dôležité používať aj techniky rôznych podporných terapií. Vyučovací predmet výtvarná výchova predovšetkým v prípravnom ročníku a na prvom stupni má silné terapeutické pôsobenie.

Veľa žiakov s AU alebo PVP s MP reaguje hypo- alebo hypersenzitívne na hmatové vnemy, čo sa demonštruje problémovým správaním žiaka. Najmä práca s hlinou a s inými plastickými materiálmi môžu mať na hmatové vnemy a následne na reakcie na tieto vnemy u žiakov pozitívny vplyv. Pri manipulácii s predmetmi u žiakov s AU alebo PVP s MP veľmi často absentuje spontánna snaha zoznámiť sa neznámymi predmetmi, s pomôckami potrebnými k vykonávaniu aktuálnej

činnosti. Táto spontánna snaha by mala viesť žiaka k poznaniu a k osvojeniu funkcie jednotlivých predmetov, pomôcok. Následkom absencie tejto snahy, ich manipulácia

s predmetmi sa stáva neadekvátnou, stereotypnou a v procese zoznamovania sa s predmetom, spontánna exploračia sa často obmedzí len na nedôležité charakteristiky z hľadiska vykonávania aktuálnej aktivity.

Vychádzajúc z uvedených problémov, vzdelávanie žiakov s AU alebo PVP s MP sa realizuje v štruktúrovaných podmienkach s jasným motivačným cieľom, kde vždy nasledujeme zdravý vývin, ale vychádzame z aktuálnej vývinovej úrovne žiaka v danej oblasti (oblasť vizuomotoriky).

Pri vytýčení cieľov rozvíjania, okrem aktuálnej vývinovej úrovne v oblasti vizuomotoriky, zohľadníme ciele a následne aktivity k aktuálnej vývinovej úrovne v oblasti kognitívnych schopností, komunikačnej schopnosti a v oblasti behaviorálnej.

Vzdelávací proces žiakov s AU alebo PVP s MP realizujeme individuálne alebo v skupine.

Usilujeme sa o to, aby skupina mala čo najhomogénnejší charakter z hľadiska schopností a vývinovej úrovne. Proces, aktivity a dynamiku sprostredkujeme žiakom na adekvátnej úrovni alternatívnej formy komunikácie (frontálne).

V úvodnej fáze vzdelávania pracujeme v diáde s jedným žiakom a podľa potreby s ďalším učiteľom, ktorý stojí za chrbtom žiaka a poskytuje mu fyzický prompt. Neskôr, keď už pracujeme so skupinou, podľa schopností a potrieb účastníkov je možné využívať pomoc ďalšieho učiteľa, ale vždy sa usilujeme o to, aby v konečnom dôsledku bol žiak schopný na základe frontálnych verbálnych a vizuálnych inštrukcií vykonať aktivitu.

Výchovno-vzdelávacie ciele predmetu výtvarná výchova sa prelínajú každým ročníkom a úrovňou vzdelávania žiakov s AU alebo PVP s MP.

V procese dosiahnutia cieľov výtvarnej výchovy je potrebné zamerať sa na :

- manipuláciu s predmetmi na takej úrovni, ktorá umožní žiakovi s AU alebo PVP s MP na adekvátnej vývinovej úrovni realizovať úlohy a používať predmety podľa funkcie,
- rozvoj a upevňovanie zručností potrebných k samostatnému vykonávaniu práce, vytvorenie a rozvoj takých voľno časových aktivít, ktoré bude realizovať aj v dospelosti,
- vytvorenie a rozvoj kompetencií, ktoré sú dosiahnuteľné samostatným vykonávaním práce a úloh.

Výchovno-vzdelávacie ciele vyučovacieho predmetu výtvarná výchova pre žiakov s AU alebo PVP s MP vychádzajú zo všeobecne stanovených cieľov výtvarnej výchovy ako vyučovacieho predmetu a zo všeobecne stanovených cieľov vzdelávania s AU alebo PVP s MP.

Sú to predovšetkým:

- rozvoj jemnej a hrubej motoriky,
- rozvoj koordinovaného pohybu rúk,
- rozvoj senzomotorickej koordinácie,
- rozvoj lateralít

- rozvoj priestorovej orientácie,
- rozvoj koordinácie oko - ruka,
- rozvoj pozornosti,
- rozvoj priestorovej pamäti,
- rozvoj vnímania,
- rozvoj kreativity a improvizácie,
- spoločné výtvarné aktivity pomocou napodobňovania.

Výchovno-vzdelávacie ciele a niektoré aktivity výtvarnej výchovy sa prelínajú s cieľmi a činnosťami iných vyučovacích predmetov, a to najmä s vyučovacími predmetmi slovenský jazyk, hudobná výchova, telesná výchova a pracovné vyučovanie.

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

– Prostredníctvom výtvarných aktivít naďalej rozvíjať zmyslové, rozumové a emocionálne poznávanie žiakov.

OBSAH

Vo výtvarnom prejave sa naďalej zameriavame na „výtvarné rozprávanie“, podporujeme spontánny výtvarný prejav žiaka. Námety čerpáme z bezprostredného prostredia žiaka. Orientujeme sa na vyhľadávanie a výtvarné dotváranie prírodných materiálov.

Kresba (ceruza, uhlík, fixka, tuš) Kreslenie postavy, zvierat'a, obkresľovanie predlohy, kresba podľa predlohy.

Maľba (štetec, tampón, temperové a akvarelové farby, suchý a voskový pastel) Pokus o samostatný výtvarný prejav. Kontrast svetlých a tmavých farieb ako výrazový prostriedok. Návrh na jednoduchý plagát, dekoračnú látku, lúka s kvetmi a pod.

Modelovanie (plastelína, hlina, modurit) Modelovanie jednoduchej skutočnosti – veci dennej potreby, rôzne rastliny, zvieratá, ovocie, zelenina a pod.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

– Prostredníctvom výtvarných aktivít prehľbovať vzťah žiakov k výtvarnému umeniu,

– upevňovať zručnosti nadobudnuté v predchádzajúcich ročníkoch.

OBSAH

V tematických prácach učíme žiakov výtvarne vyjadriť dejový celok vo vzťahu k prostrediu, z ktorého čerpáme námety.

Pri voľbe námetov vychádzame zo skúsenosti žiakov. Podporujeme spontánny výtvarný prejav žiakov, sprostredkujeme ukážky ilustrácií, organizujeme návštevy výstav výtvarných prác detí.

Kresba (ceruza, rudka, fixka, tuš) Kresba podľa modelu.

Maľba (štetec, tampón, akvarelové farby, temperové farby) Spontánna maľba s námetmi zo života detí a dospelých. Vyjadrovanie vlastných pocitov pomocou maľby. Batiky voskom, a so špagátom - kresba kompozície na textíliu, kontúrovanie voskom, maľovanie, voskovanie celej plochy, žehlenie. Modelovanie (hlina, plastelína, modurit)

Modelovanie zložitejších tvarov šperky, dekoračné predmety, svietnik a pod. Tvarovanie pomocou drievka, špachtle.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Podporovať výtvarné zručnosti a návyky potrebné pre pracovné a spoločenské začlenenie žiakov,
- v nadväznosti na ciele výtvarnej výchovy z predošlých ročníkov posilniť výchovné, estetické a profesijné zameranie predmetu,
- prostredníctvom výtvarných aktivít prehľbovať vzťah žiakov k výtvarnému umeniu.

OBSAH

Orientovanie sa na doplnenie poznatkov z jednotlivých oblastí výtvarnej výchovy, podľa úrovne vyučovania v predošlých ročníkoch.

Zapájanie žiakov do výtvarných aktivít i mimo školy s intaktnou populáciou žiakov. Využívame všetky formy výtvarných aktivít, vrátane zapojenia sa do rôznych výtvarných súťaží.

Návštevy výstav výtvarných prác detí v galériách, výstavných sieňach.

Využívame i sprostredkované umenie cez umelecké reprodukcie, filmy, internetové stránky o výtvarnom umení.

Výtvarné techniky: zo širokej palety výtvarných techník vyberáme tie, ktoré najviac vyhovujú výtvarnému typu a naturelu detí. Volíme netradičné formy práce s využitím všetkých arteterapeutických techník.

Výtvarný materiál: výber je určený voľbou výtvarnej techniky.

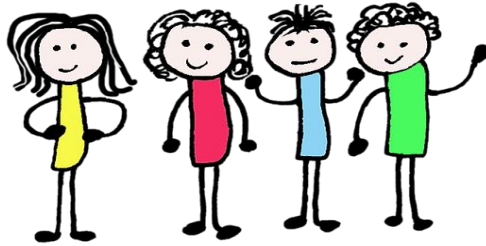
PROCES

Námety a náplň vyučovacích hodín vyučujúci výtvarnej výchovy vyberá podľa potrieb a záujmu jednotlivých žiakov.

Odporúča sa vo väčšej miere využívať netradičné a pre žiakov pútavé formy práce, využívať arteterapeutické techniky.

Odporúčané sú aj návštevy výstav výtvarných prác detí v galériách a výstavných sieňach.

Vzdelávacia oblasť : Umenie a kultúra

Hudobná výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Hudobná výchova	9. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hudba je svojou podstatou jedinečná cesta ku komunikácii žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiaci s AU alebo PVP s MP“).

Jej efektívnosť spočíva v dvoch rovinách:

- hudba môže vytvárať ucelené, stabilné a predpovedateľné prostredie,
- melódia, harmónia a rytmus obľúbenej piesne poskytuje známe podnety, čím vytvára pocit bezpečia v neznámom a stresujúcom prostredí.

Hudba môže byť aj veľmi flexibilná: mení sa z momentu na moment, odrážajúc správanie a emócie žiaka.

Hudobná výchova znamená pre žiakov s AU alebo PVP s MP používanie hudby pre nehudobné ciele v oblastiach: kognície, komunikácie a socializácie.

Hlavným poslaním hudobnej výchovy u žiakov s AU alebo PVP s MP je dosahovanie iných, ako hudobných cieľov, t.j. prvoradým cieľom nie je učiť sa o hudbe, učiť sa hrať na nejakom nástroji. Samozrejme, keď žiak prejavuje záujem a je schopný absolvovať „bežnú“ hudobnú výchovu s určitými modifikáciami, treba ho v tom podporovať a rozvíjať. Môže to byť účinná cesta k integrácii.

Vyučovací predmet hudobná výchova má dôležitý vplyv na rozvoj osobnosti žiaka. Hudobná výchova pre žiakov s AU alebo PVP s MP má dva základné ciele:

- rozvoj komunikácie,
- uvoľnenie, resp. zmysluplné trávenie času (t.j. sekundárne zmierňovanie nežiaducich foriem správania).

Hudobná výchova podporujúca rozvoj komunikácie. Hudba produkovaná pedagógom, alebo reprodukováaná oslovuje každého individuálne. Vťahuje žiaka do takých hudobných aktivít, pomocou ktorých sa učí nadväzovať kontakty s rovesníkmi a s dospelými. Slová sú abstraktné a pre žiaka s AU alebo PVP s MP predstavujú bariéru. Hudba je flexibilnejšia, zvlášť keď hudbou imitujeme rytmický pohyb dieťaťa.

Hudobná výchova poskytuje žiakovi uvoľnenie a zmysluplné trávenie času. Aplikuje sa ako forma oddychu pre žiaka. Najproduktívnejšie sú interakcie medzi žiakom a pedagógom sprevádzané dotykmi. Pre zlepšenie účinkov hudby je vhodné aplikovať aj doplnkové techniky masáže (individuálne závislé od senzorického vnímania každého dieťaťa).

Ciele hudobnej výchovy pre žiakov s AU alebo s PVP s MP neznamenujú vzdelávanie vo sfére hudby, ale sú zamerané na vzbudenie záujmu o hudbu a radosť z nej.

U žiaka dochádza k zmenám v špecifických, nehudobných oblastiach života, a to:

- v poznávacích procesoch, s dôrazom na sluchové vnímanie a senzomotorickú integráciu;
- v jemnej a hrubej motorike, vizuomotorickej a pohybovej koordinácie a lateralite;
- vo vnímaní vlastného tela;
- v expresívnej a receptívnej komunikácii, najmä preverbálnych schopnostiach;
- v sociálnych zručnostiach: učenie poradovosti, prijatia pravidiel, sociálneho porozumenia, učenie prispôsobenia sa požiadavkám skupiny, sebakontrola;
- v sebaobslužke;
- v kreativite a improvizácii.

Učiteľ hudobnej výchovy pracuje ako člen tímu, ktorý pozostáva zo všetkých pedagógov, ktorí so žiakom pracujú, ale aj z rodičov a iných odborníkov, ktorí spoločne, aj keď jednotlivo, pôsobia na žiaka v rôznych prostrediach.

Účinky hudobnej výchovy na žiaka sú niekedy okamžité, ale častejšie sú rozpoznateľné až po určitej dobe. Pedagóg hudobnej výchovy spolupracuje s pedagógom zameraným na rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností žiaka, resp. ten, kto rozvíja jednu oblasť, súčasne rozvíja ďalšie dve. Hudba, reč, komunikácia a pohyb sú navzájom prepojené a spolupôsobia na vývin žiakov s AU alebo PVP s MP.

Hudobná výchova sa opiera o jasné „ciele“, ktoré dosahujeme určitým hudobným žánrom. Niektorá hudba má jasné určenie: slúži na zábavu, iná slúži na navodenie relaxácie a pod. Napriek tomu, nie je jednoznačné, že určitý žánr pôsobí na všetkých žiakov s AU alebo PVP s MP rovnako a predpovedateľne. Učiteľ najskôr používa celú škálu hudby, a neustále by mal pozorovať žiaka a jeho reakcie na ňu. Najvýhodnejšie je, ak učiteľ produkuje živú hudbu, ktorú je tak možné prispôbiť individuálnym osobitostiam každého žiaka (niektorý reaguje ihneď, iný potrebuje dlhší čas na spracovanie a reakciu). Ak učiteľ produkuje živú hudbu, urobí pauzu kedykoľvek je to potrebné. Žiakovi poskytnete také množstvo času, aké potrebuje, aby mohol reagovať. Ak produkujeme živú hudbu, môžeme sa prispôbovať intenzite hlasu žiaka a jeho rozsahu. Živá hudba sa prispôsobí aj vtedy, keď je žiak s AU alebo PVP s MP

prestimulovaný.

Hudba je aj sprostredkovateľom pozitívneho vzťahu medzi pedagógom a žiakom.

PROCES

Väčšina žiakov s AU alebo PVP s MP má problémy so zameraním pozornosti a s jej udrжанím. Rytmus hudby je vhodným podnetom na zameranie pozornosti. Poskytnutím pravidelného rytmu sa žiakovi s AU alebo PVP s MP pomôže zorganizovať si prostredie. Ak sa rytmus zmení z dôvodov prispôsobenia sa momentálnej úrovni aktivity žiaka, bude schopné zotrvať pri úlohe alebo v situácii dlhšie.

V tomto zmysle hudba :

- koncentruje žiaka na učiteľa,
- upozorňuje žiaka, že nasleduje niečo dôležité,
- pomáha žiakovi znovu sa sústrediť, ak bola jeho pozornosť rozptýlená.

Aby hudba vzbudila a znovu vzbudila pozornosť žiaka je potrebné využívať *rytmus, takt a ticho*.

Rytmus

Ak sa spieva inak známa pieseň v neobvyklom rytme, niektoré pasáže sa naťahujú, iné zrýchľujú, ľahko sa stratí pozornosť žiaka. Rytmus a pravidelnosť poskytuje dôležitý predpoklad udržania pozornosti žiaka.

Takt

Ak sa žiak s AU alebo PVP s MP prostredníctvom hudby učí komunikovať a rozvíjať si aj iné schopnosti, nemala by sa hudba stať súčasťou „pozadia“, pretože stratí svoj potenciál ako vzbudenie a udržanie pozornosti. Treba si vybrať tie činnosti, s ktorými má žiak problémy a pokúsiť sa len pri nich používať hudbu. („Hudba na rozptýlenie.“)

Ticho

Ticho je v prípade hudobnej výchovy časťou rovnováhy. Aj hudba, aj ticho sú nonverbálnymi signálmi. Náhle ticho môže byť silnejším podnetom ako hudba.

Hudobná výchova môže mať skupinový i individuálny charakter. Snahou je, aby skupina bola čo najhomogénnejšia z hľadiska schopností žiakov. Priebeh, resp. plánované aktivity sprostredkujeme dieťaťu na adekvátnej úrovni jeho porozumenia. Spočiatku sa realizuje hudobná výchova vo dvojici so žiakom, s postupným zapájaním ďalších žiakov (ktorí jednotlivovo prešli nácvikom v diáde s pedagógom).

Hudobná výchova obsahuje

- „počúvanie“ zvukových podnetov (vnímanie zvukov a hudby reprodukovanej a živej),
- rytmicko-pohybové hry,
- hru na hudobných nástrojoch,
- spev.

Špecifiká hudby

Predmet hudobná výchova vychádza z nasledovných charakteristík hudby:

- zaujme a udrží pozornosť žiaka,
- štruktúruje čas,
- je orientovaná na úspech,
- poskytuje bezpečné miesto na vykonávanie sociálnych zručností,
- robí opakovanie a proces zapamätávania príjemným a zábavným,
- umožňuje žiakom ovládať prostredie,
- môže vytvárať a posilňovať rutinu,
- môže odrážať cítenie každého žiaka a reagovať naň.

Pomôcky

- Alternatívne komunikačné prostriedky,
- vizuálne označené rytmické nástroje,
- magnetofón, mikrofón,
- väčšie zrkadlo,
- pohovka,
- výkres,
- farebné ceruzky,
- farby na prstomaľbu,
- farebné stuhy a šatky atď.

Obsah vyučovacieho predmetu hudobná výchova nie je rozdelený na jednotlivé úrovne, vzhľadom na špecifiká sluchového vnímania žiakov s AU alebo PVP s MP, ktoré nie je v priamej súvislosti s kognitívnou úrovňou.

Pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho plánu je preto vhodné prejsť obsahom vzdelávania každého ročníka a vybrať primerané ciele a obsah. Napĺňanie obsahu hudobnej výchovy, resp. voľba procesu, je veľmi závislé nielen od úrovne žiaka, ale pri tomto vyučovacom predmete výnimočne aj od tvorivosti a hudobných, resp. muzikálnych schopností pedagóga.

9. ROČNÍK

CIELE

- Rozširovať hudobné vedomosti,
- cibriť sluchové vnímanie nástrojov i ľudského hlasu,
- rozvíjať inštrumentálny sprievod piesní,
- oboznámiť sa s notami, notovou osnovou, husľovým kľúčom – základmi notového

zápisu,

- naučiť sa základy niektorých tanečných krokov,
- položiť základy k využívaniu hudby vo voľnom čase.

OBSAH

Počúvanie rôznych (nových) hudobných žánrov, spievanej i inštrumentálnej hudby.
Diferencovanie zvukov ďalších hudobných nástrojov, príp. nástrojových skupín (dychové, sláčikové, klávesové).

Diferencovanie vnímaného spevu (dospelý človek – dieťa, žena – muž).

Zvládnutie jednoduchých krokových variácií (využiť preferovanú hudbu).

Zvládnutie sociálnej rutiny, súvisiacej s párovým tancom („popýtanie“ do tanca, správny tanečný postoj, očný kontakt, telesná blízkosť, vlastný tanec, načasovanie ukončenia tanca, sociálne prijateľný koniec tanca vo dvojici).

Podľa individuálnych schopností zvládnutie notového zápisu jednoduchej melódie, resp. pochopenie súvislosti medzi výškou tónu a polohou zapisovaných nôt, dĺžkou tónu a vonkajším vzhľadom noty a iné.

Počúvanie hudby, ktorá prináša radosť, uspokojenie a vyplňa voľný čas žiaka.

Počúvanie a aj produkcia hudby.

Vzdelávacia oblasť: Zdravie a pohyb

Telesná a športová výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Telesná a športová výchova	9.ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

U žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) sa veľmi často stretávame kvantitatívnymi a kvalitatívnymi odchýlkami vo vývine motoriky. Motorické prejavy a dispozície k nim môžu byť u niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP primerané veku, pri niektorých pohybových aktivitách môžu presahovať štandardnú vývinovú úroveň, častejšie ju však nedosahujú. Zvyčajne majú tiež značne narušenú schopnosť napodobňovania a spontánnej komunikácie (mimikou, gestami), ktorou disponujú deti s nenarušeným vývinom, s oneskoreným vývinom, aj deti s mentálnym postihnutím bez autizmu. Prostredníctvom pohybov učiteľa a ich vlastných pohybov možno s nimi nadviazať aj komunikačnú interakciu a naznačovať komunikatívny zámer, ktorý je pre ne zrozumiteľný.

Pri vyučovaní predmetu telesná a športová výchova je možné využiť pomerne veľký priestor na aplikáciu psychomotorickej terapie, ktorej prvky majú kompenzačnú, reedukačnú a relaxačnú funkciu. Jej aplikáciou možno zmierňovať pohybové nedostatky a kompenzovať chýbajúce zručnosti.

Výchovno-vzdelávacie ciele vyučovacieho predmetu telesná a športová výchova sú zamerané na dosiahnutie optimálneho telesného a pohybového rozvoja žiakov, vypestovanie pozitívneho vzťahu k pohybu, cvičeniu a športu v rámci ich možností a schopností. S rozvíjaním pohybovej aktivity úzko súvisí rozvoj poznávacej činnosti, nakoľko pri pohybových aktivitách pôsobíme aj na rozvoj psychických funkcií – na vnímanie, pozornosť, pamäť, myslenie, fantáziu a reč. Po určení motorickej a senzomotorickej vývinovej úrovne žiaka sa treba zamerať na utváranie účelových pohybových zručností, kompenzáciu motorických nedostatkov, elimináciu nevhodných motorických prejavov a pohybových stereotypii a tiež na rozvíjanie sociálnych a komunikačných schopností, s pozitívnym dopadom - okrem rozvoja motoriky a pohybových schopností - aj na jeho percepciu, kognitívne a sociálne funkcie. Výchovno-vzdelávacie ciele telesnej výchovy žiakov s AU alebo PVP s MP vychádzajú zo všeobecne stanovených cieľov telesnej výchovy ako vyučovacieho predmetu vo výchovno-vzdelávacom procese, pričom je potrebné ich prispôbiť a doplniť na základe nutnosti zohľadnenia špecifík vývinu a prejavov žiakov.

Sú to najmä

- rozvoj telesnej schémy žiaka,
- zvýšenie fyzickej zdatnosti a kondície žiaka,
- zlepšenie senzomotorických schopností,
- zvýšenie úrovne základných pohybových schopností,
- rozvoj cielených a koordinovaných pohybov s dôrazom na meniace sa prostredie a meniace sa aktivity,
- rozvoj prijateľných foriem pohybových aktivít s dôrazom na aktuálny sociálny kontext,
- osvojenie a upevnenie hygienických návykov,
- rozvoj verbálnych schopností,
- funkčne využívať komunikačné prostriedky vo vzťahu k telovýchovným aktivitám,
- zlepšiť prijímanie fyzického kontaktu s iným človekom,
- dodržiavať stanovené pravidlá pri fyzickej aktivite,
- spolupracovať a byť funkčným článkom vo vzájomnej interakcii s inými osobami,

- dodržiavať poradie v skupine,
- uplatňovať sebakontrolu pri pohybovej aktivite,
- zvládať účasť na hrových aktivitách s výmenou rolí,
- vedieť sa prispôbiť požiadavkám skupiny,
- uplatňovať napodobňovanie pri spoločných pohybových aktivitách,
- uvedomovať si jednotlivé časti svojho tela vo vzťahu k riadenému pohybu,
- vnímať smer v súvislosti s pohybom a orientáciou v priestore (hore, dolu, dopredu, dozadu, vpravo, vľavo...),
- rozvoj hrubej aj jemnej motoriky,
- rozvoj pohybovej koordinácie,
- rozvoj koordinácie oko - ruka,
- rozvoj pozornosti,
- rozvoj priestorovej a časovo-sledovej pamäti,
- rozvoj kreativity a improvizácie,
- rozvoj schopnosti generalizovať.

Uvedené ciele sa dosahujú prostredníctvom telovýchovných aktivít patriacich do nasledujúcich tematických celkov, ktoré sú uplatnené v obsahu vzdelávania:

- poznatky z telesnej kultúry, terminológia (druhy športov, cvikov, pohybov a polôh tela a častí tela pri telovýchovných činnostiach, častí tela, pomenovanie telocvičného náradia, náčinia a používaných pomôcok, atď.),
- základy poradových cvičení (vedieť sa postaviť na určené miesto, otočiť sa určeným smerom, zaradiť sa do útvaru určeného pre zoskupenie detí, dodržiavať pravidlo pri chôdzi v určenom útvare detí a i., aj prostredníctvom povelov poradových cvičení), (ďalej len „poradovosť“),
- prípravné, kondičné, koordinačné, kompenzačné, uvoľňovacie, vytrvalostné, obratnostné, relaxačné cvičenia,
- pohybové hry,
- rytmické hry a základy tanca,
- základy atletiky,
- turistika, resp. aj plávanie.

Na telesnej a športovej výchove sa využíva štandardné telocvičné náčinie a náradie a ďalšie vhodné pomôcky. Odporúčaná je lavička, švédka debna, rebriny, trampolína, molitanové podložky, lopty, plastové obruče, kolky, farebná lepiaca páska, farebné fólie a rôzne ďalšie telocvičné náradie, no aj predmety a pomôcky používané v bežnom edukačnom procese pri aplikácii programu TEACCH primerane k vývinovej úrovni žiaka.

1. Základné odporúčania

Pri vyučovaní telesnej a športovej výchovy žiakov s AU alebo PVP s MP je dôležité

- pri každej pohybovej aktivite mať pripravené vizuálne pomôcky na alternatívnu formu komunikácie,
- dopredu žiaka informovať o forme a priebehu pohybovej aktivity, pre neho zrozumiteľnou formou, s využitím alternatívnej formy komunikácie,
- komunikovať prostredníctvom vizuálnych prostriedkov počas celej doby trvania pohybovej aktivity,
- umiestniť pomôcky potrebné k vykonaniu pohybových aktivít v poradí, v ktorom po sebe

nasledujú jednotlivé aktivity alebo ich zložky,

– priestor upraviť takým spôsobom, aby vizuálne dostatočne informoval žiaka o procese pohybovej aktivity,

– mať pre žiaka zabezpečené súčasne s verbálnym promptom (frontálne) aj poskytnutie fyzického promptu zozadu, ak si nedokáže osvojiť aktivitu pomocou napodobňovania,

– použiť aj vonkajšie motivačné činitele (individuálne, primárneho alebo sekundárneho charakteru), ak pohybová aktivita pre žiaka nie je zdrojom radosti,

– pred vypracovaním individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu na vyučovanie predmetu telesná a športová výchova zmapovať vývinovú úroveň žiaka v nasledovných oblastiach:

- a) napodobňovanie,
- b) receptívna zložka reči,
- c) kooperácia,
- d) prijímanie frontálnych inštrukcií,
- e) úroveň spolupráce v skupine,

– na základe získaných výsledkov určiť formu vyučovania, ktorou môžu byť nasledujúce alternatívy:

- a) výhradne individuálny prístup, t. j. 1 učiteľ a 1 žiak,
- b) skupinový prístup - frontálne učenie niekoľkých žiakov súčasne s tým istým počtom učiteľov, aby mal každý žiak poskytovaný fyzický prompt,
- c) skupinový prístup, keď je žiak schopný napodobňovať a pri frontálnom učení kooperuje s učiteľom - 1 učiteľ učí max. 4 žiakov,

– vytvárať také edukačné situácie, kde sa žiaci nemusia nutne deliť medzi sebou

s pomôckami a pri ktorých môže byť rešpektovaná znížená až nemožná schopnosť kooperácie, ktorú možno budovať alebo zvyšovať len po veľmi malých krokoch.

2. Odporúčané základné aktivity pri individuálnom rozvíjaní

Kontaktné hry – fyzický kontakt medzi žiakom a učiteľom, podmieňovaný iniciovaním vytvorenia očného kontaktu medzi žiakom a učiteľom.

Zrkadlo – na spontánne pohybové, vokalizačné prejavy žiaka učiteľ reaguje ich napodobňovaním.

Imitácia – napodobňovanie pohybu učiteľa - vedľa seba, za sebou a vo frontálnej polohe; imitácia pohybu s výmenou rolí; imitácia pohybu s výmenou rolí v určitom rytme, tempe a meniacej sa dynamike.

3. Odporúčané základné aktivity pri skupinovom rozvíjaní

Odovzdávanie – vytvorením očného kontaktu, v prípade verbalizujúceho žiaka aj oslovením spolužiaka, navodiť vykonanie pohybu, motorického prejavu.

Opakovanie (memoria) – žiak zopakuje predvedený pohyb. Hra, aktivita sa ukončí vtedy, keď pri nej príde na rad každý žiak.

Duet – učiteľ prezentuje jednoduchú následnosť pohybov a žiak, s ktorým nadviaže očný kontakt, napodobňuje pohyby učiteľa (spolu s učiteľom vykonávajú túto aktivitu) a rytmus jeho pohybu.

4. Poznámky a dôležité upozornenia

Iniciátorom každej aktivity v úvode je učiteľ.

Pred začatím skupinovej aktivity musia byť žiaci rozvíjaní individuálne.

Pri skupinových aktivitách treba vytvoriť homogénnu skupinu z hľadiska schopností zúčastnených žiakov.

Jeden učiteľ môže rozvíjať maximálne štyroch žiakov, v prípade potreby sa využíva pomoc ďalšej osoby (asistenta učiteľa alebo inej osoby), ktorý je na hodine spravidla vždy prítomný.

Relaxačné cvičenia zaradujeme na záver telovýchovných aktivít.

Pred vypracovaním individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu predmetu telesná a športová výchova je nevyhnutné preštudovať si celý obsah vzdelávania, nakoľko na základe individuálnych osobitostí žiaka s AU alebo PVP s MP je možné prispôbovať aplikáciu niektorých prvkov či postupov uvedených pri iných ročníkoch a úrovniach.

Teoretické rozpracovanie postupnosti krokov pri jednotlivých činnostiach pre menej skúsených pedagógov z práce so žiakmi s AU alebo PVP s MP musí vychádzať z praxe.

V telesnej a športovej výchove žiakov s AU alebo PVP s MP je možné primerane využiť telesné cvičenia a pohybové aktivity uvádzané v odbornej literatúre venovanej zdravotnej telesnej výchove (telesnej výchove pre deti/žiakov so zdravotným oslabením).

9. ROČNÍK

9. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Upevniť sociálne prijateľnú formu komunikácie medzi učiteľom a spolužiakmi prostredníctvom pohybových aktivít,
- podporiť pohybové zručnosti a návyky potrebné pre pracovné a spoločenské začlenenie žiakov do majoritnej spoločnosti,
- upevniť doteraz nadobudnuté socio-komunikčné zručnosti s dôrazom na ich generovanie mimo školského prostredia,
- funkčne používať komunikačné prostriedky,
- rozvíjať verbálnu schopnosť vo vzťahu k pohybovým aktivitám,
- prijímať fyzický kontakt pri telovýchovných činnostiach,
- prijímať pravidlá,
- uplatňovať kooperáciu, interakčnú kooperáciu,
- uplatňovať sebakontrolu,
- prispôbiť sa požiadavkám skupiny,
- napodobňovať pri spoločných pohybových aktivitách,
- dodržiavať poradie v skupine,
- rozvíjať kreativitu a improvizáčnej schopnosti,
- rozvíjať generalizačnú schopnosť,
- poznať vlastné potreby a ich uspokojovanie v oblasti účelových pohybových aktivít, ich využívanie vo voľnom čase,
- osvojovať si správnu životosprávu.

OBSAH

Zdravotné cvičenia – opakovanie cvikov z predchádzajúcich ročníkov s ich obmenou. Chôdza po akupresúrnom alebo pohyblivom chodníku. Chôdza na stepperi. Jazda na rehabilitačnom bicykli.

Kondičné cvičenia – chôdza, beh, skoky, lezenie, hádzanie, chytanie a gymnastické cvičenia. Chôdza – upevňovanie správneho držania tela pri chôdzi, chôdza určeným smerom, chôdza po čiare, stočenom lane alebo hadici, chôdza v zástupe za učiteľom, chôdza vo dvojiciach, v rade. Návnik rytmickej chôdze. Prekračovanie nízkych prekážok pri chôdzi – kocky zo stavebnice, škatule od topánok a pod. Návnik chôdze po schodoch hore a dolu so striedaním pravej a ľavej nohy. Návnik chôdze vo dvojiciach s držaním, postupné rytmizovanie chôdze s udávaním tempa – vytlieskavanie, bubnovanie. Chôdza a prekračovanie nízkej prekážky s ľahkým predmetom v ruke. Chôdza na mieste. V prírode prejsť najmenej 1 km.

Beh – návnik správnych pohybov nôh a ramien pri behu, beh určeným smerom, beh v zástupe za učiteľom alebo za spolužiakom, prebehnutie vizuálne vyznačenej trasy na zemi. Vybehnutie na daný signál: zo stoja, drepu, zo sedu a z ľahu. Beh cez nenáročnú prekážkovú dráhu v zástupe za ostatnými spolužiakmi.

Skoky – poskoky na mieste i z miesta znožmo a striedavo na jednej, druhej nohe, skoky z miesta, skok cez čiaru, lano, hadicu položenú na zem. Preskok prekážky vysokej maximálne 20 cm, zoskok z výšky 30 - 40 cm na mäkkú podložku podľa možností do drepu, návnik skoku do diaľky. Preskok medzery medzi dvoma žinenkami bez rozbehu a s krátkym 405 rozbehom, poskoky v drepe a obraty. Štafetový beh s kolíkom na krátkej trase so zapojením maximálne 2 žiakov.

Lezenie dopredu štvornožky – vizuálne vyznačenou trasou, preliezanie vhodných prekážok – preliezačky, nízky rebrík do výšky maximálne 1 m, lavičky, švédske debny, obruče na stojanoch. Spúšťanie sa na kĺzačke. Podliezanie vhodných prekážok – lavičky, švédske debny. Výstup po šikmej lavičke lezením, plazením.

Hádzanie a chytanie – návnik v chytaní lopty, gúľajúcej sa po zemi, po šikmej ploche, lopty hodenej/podanej učiteľom/spolužiakom. Hodenie lopty učiteľovi, spolužiakovi. Hádzanie do terča, na cieľ, návnik nadhadzovania lopty obidvoma rukami. Prehadzovanie nízkych prekážok. Návnik hodou lopty do diaľky, do výšky.

Gymnastické cvičenia – prechod cez lavičku s obratom. Chôdza po švédskej lavičke s 2 – 3 prekážkami – drobné predmety umiestnené na lavičke. Chôdza po šikmej ploche, napr. po zavesenej lavičke. Zmiešané visy na nízkej hrádze. Výskok max. na 2 diely švédskej debny. Gúľanie a pritáhovanie plnej lopty v kľaku.

Základy akrobatických cvičení – prevaľovanie bokom v ľahu na rovnej podložke – s vystretými nohami, kolíska na chrbte z drepu spojného. Rýchle zmeny polôh v postojoch. Aktivity na rozvoj rovnováhy, laterality a koordináciu pohybov (napr. niektoré jednoduché one brain cvičenia).

Sezónne činnosti – v zimnom období hry na snehu, návnik chôdze po klzkej ploche, sánkovanie sa na miernom svahu, v jarnom a v letnom období turistika, podľa možností v ktoromkoľvek ročnom období aj plávanie. Bicyklovanie. Prechádzky s konkrétnym cieľom (hra na ihrisku v spoločnosti neznámych detí, cestovanie verejnými dopravnými prostriedkami).

Kolektívne činnosti – loptové hry s jednoduchými pravidlami. Naháňačky. Zrkadlo, imitovanie, odovzdávanie, opakovanie (memoria), duet.

Hudobno-pohybové hry – rytmizovaná chôdza beh v rôznom tempe, udávaného učiteľom a jeho zmena signalizovaná zvukom píšťalky. Riekanky, detské pesničky spojené so

symbolizáciou pohybov a aktivít. Točenie sa vo dvojiciach – učiteľ a žiak, dvaja žiaci. Prísuný krok bokom, nácvik prísuného kroku vpred, nácvik cvalu bokom. Koordinačné a relaxačné cvičenia - pakovanie a upevňovanie cvikov z predchádzajúcich ročníkov.

PROCES

Pri pohybových aktivitách navodzujeme situáciu na imitáciu pohybových aktivít spolužiaka/spolužiakov s cieľom sociálne prispôbiť sa skupine a skupinovej aktivite; rozvíjanie schopnosti využívať naučenú pohybovú hru na interakciu so spolužiakom/spolužiakmi bez aktívneho zasahovanie učiteľa (10–15 min); rozvíjanie schopnosti iniciovať sociálnu interakciu prostredníctvom aktivít so spolužiakom/spolužiakmi bez aktívneho zasahovania učiteľa (10-15 min).

Treba sa zamerať na rozširovanie už zvládnutých pohybových zručností ako na chôdzu a beh a na posilňovanie fyzickej zdatnosti formou kondičných cvičení.

Pri nácviku osvojovania si pravidiel bezpečného pohybu na ulici a presunu prostredníctvom hromadných dopravných prostriedkov dbáme na zvýšený dohľad nad žiakmi, so skupinou žiakov idú vždy minimálne dve dospelé osoby. Jeden učiteľ môže rozvíjať maximálne štyroch 406 žiakov, pri dodržaní bezpečnosti najmä v uzatvorených priestoroch nie je treba využívať pomoc druhého učiteľa.

9. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Upevňovať spontánnu a sociálne prijateľnú formu komunikácie medzi učiteľom a spolužiakmi prostredníctvom pohybových aktivít,
- nácvik pohybových zručností a návykov potrebných pre pracovné a spoločenské začlenenie žiakov do majoritnej spoločnosti,
- upevňovať už nadobudnuté socio-komunikačné zručností, s dôrazom na generovanie týchto schopností mimo školského prostredia,
- funkčne používať komunikačné prostriedky,
- rozvíjať verbálnu schopnosť vo vzťahu k pohybovým aktivitám,
- prijímať fyzický kontakt pri telovýchovných činnostiach,
- prijímať pravidlá,
- kooperovať pri rôznych aktivitách,
  - prispôbiť sa požiadavkám skupiny,
- napodobňovať pri spoločných pohybových aktivitách,
- dodržiavať poradie v skupine,
- ovládať jednoduché tanečné kroky,
- rozvíjať kreativitu a improvizáciu,
- rozvíjať generalizačné schopnosti,
- poznať vlastné potreby a ich uspokojovanie v oblasti účelových pohybových aktivít, ich využívanie vo voľnom čase,
- osvojiť si zásady správnej životosprávy, odpočinku, striedanie aktivity a odpočinku.

OBSAH

Zdravotné cvičenia – opakovanie a obmieňanie cvikov z predchádzajúcich ročníkov. Chôdza na akupresúrnom alebo pohyblivom chodníku. Chôdza na stepperi. Jazda na rehabilitačnom bicykli.

Kondičné cvičenia – chôdza, beh, skoky, lezenie, hádzanie, chytanie a gymnastické cvičenia.

Chôdza – upevňovanie správneho držania tela pri chôdzi, chôdza daným smerom, chôdza po čiare, stočenom lane alebo hadici, chôdza v zástupe za učiteľom, chôdza vo dvojiciach, v rade. Návnik rytmickej chôdze. Prekračovanie nízkych prekážok pri chôdzi – kocky zo stavebnice, škatule od topánok a pod. Návnik chôdze po schodoch na hor a dole striedavo ľavou, pravou nohou. Návnik chôdze vo dvojiciach s držaním, postupné rytmizovanie chôdze s udávaním tempa – vytlieskavanie, bubnovanie. Chôdza a prekračovanie nízkej prekážky s ľahkým predmetom v ruke. Chôdza na mieste, návnik chôdze vzad. V prírode prejsť najmenej 1 km.

Beh – prehlbovanie návniku pohybov nôh a ramien pri behu, beh daným smerom, beh v zástupe za učiteľom alebo za spolužiakom, prebehnutie vizuálne vyznačenej trasy na zemi. Vybehnutie na daný signál: zo stoja, drepu, zo sedu a z ľahu. Zmeny smeru udávaného pri behu, beh okolo predmetov rozložených po zemi, beh po kružnici.

Skoky – poskoky na mieste i z miesta znožmo a striedavo na jednej, druhej nohe, skoky z miesta, skok cez čiaru, lano, hadicu položenú na zem. Preskok prekážky vysokej max, 20 cm, zoskok z výšky 30 - 40 cm na mäkkú podložku podľa možností do drepu, návnik skoku 407 do diaľky. Preskok medzery medzi dvoma žinenkami bez rozbehu a s krátkym rozbehom, poskoky v drepe a obraty.

Lezenie a plazenie vpred vizuálne vyznačenou trasou, preliezanie vhodných prekážok – preliezačky, nízky rebrík max. 1 m, švédske lavičky, švédske debny, obruče na stojančekoch. Spúšťanie sa na kĺzačke. Podliezanie vhodných prekážok - lavičky, švédske debny. Výstup po šikmej lavičke lezením, plazením. Preliezanie prírodných prekážok.

Hádzanie a chytanie – návnik v chytaní lopty kotúlajúcej sa po zemi, po šikmej ploche, lopty hodenej/podanej učiteľom/spolužiakom. Hodenie lopty učiteľovi, spolužiakovi. Hádzanie do terča, na cieľ, návnik nadhadzovania lopty obidvoma rukami. Prehadzovanie nízkych prekážok. Návnik hodou lopty do diaľky, do výšky, prehadzovanie cez obruče.

Gymnastické cvičenia – chôdza po lavičke s obratom. Chôdza po lavičke s 2 – 3 prekážkami – drobné predmety umiestnené na lavičke. Chôdza po šikmej ploche, napr. po zavesenej lavičke. Návnik visu na nízkej hrazde. Výskok maximálne na 3 – 4 diely švédskej debny do vzporu kľáčmo, z kľaku stoj a zoskok na žinenku. Gúľanie a priťahovanie plnej lopty v kľaku.

Základy akrobatických cvičení – prevaľovanie bokom v ľahu na rovnej podložke – s vystretými nohami, kolíska na chrbte z drepu spojného. Rýchle zmeny polôh v postojoch. Aktivity na rozvoj rovnováhy, laterality a koordináciu pohybov (napr. niektoré jednoduché one brain cvičenia).

Poradové cvičenia – návnik uplatňovania povelov vpravo vbok, vľavo vbok, čelom vzad, poklusom v klus, stáť, pozor, pohov.

Sezónne činnosti – v zimnom období hry na snehu, návnik chôdze po klzkej ploche, sánkovanie sa na miernom svahu, v jarnom a v letnom období turistika, podľa možností v ktoromkoľvek ročnom období aj plávanie. Bicyklovanie.

Kolektívne činnosti – loptové hry s jednoduchými pravidlami. Naháňačky.

Hudobno-pohybové hry – rytmizovaná chôdza, beh v rôznom tempe udávanom učiteľom, ktorého zmena je signalizovaná zvukom píšťalky. Detské piesne spojené so symbolizáciou pohybov a aktivít. Návnik točenia vo dvojiciach – učiteľ a žiak, žiak a žiak. Prísuný krok bokom, návnik prísuného kroku vpred, návnik cvalu bokom. Vyjadrenie trojštvrťového taktu potleskom, podupom. Pohybové vyjadrenie pojmov: ticho, silno, nízko, vysoko, pomaly, rýchlo.

Koordináčne a relaxačné cvičenia – opakovanie cvikov z predchádzajúcich ročníkov.

PROCES

Pri pohybových aktivitách navodzujeme situáciu na imitáciu pohybových aktivít spolužiaka/spolužiakov s cieľom sociálne sa prispôbiť skupine a skupinovej aktivite; na rozvíjanie schopnosti využívať naučenú pohybovú hru na interakciu so spolužiakom/spolužiakmi bez aktívneho zasahovania učiteľa (15-20 min), na rozvíjanie schopnosti iniciovať sociálnu interakciu prostredníctvom aktivít so spolužiakom/spolužiakmi bez aktívneho zasahovania učiteľa (15-20 min).

Pri nácviku osvojovania si pravidiel bezpečného pohybu na ulici a presunu prostredníctvom hromadných dopravných prostriedkov dbáme na zvýšený dohľad nad žiakmi, so skupinou žiakov idú vždy minimálne dve dospelé osoby. Jeden učiteľ môže rozvíjať maximálne štyroch žiakov, pri dodržaní bezpečnosti najmä v uzatvorených priestoroch je snaha nevyužívať pomoc druhého učiteľa.

Do obsahu vyučovania telesnej a športovej výchovy je potrebné zaradiť zložky súvisiace s osvojovaním správnej životosprávy a nácvik spoločenských voľno časových aktivít, medzi ktoré okrem rôznych druhov jednoduchých športov a hier zaradíme aj tanec. Jednoduché krokové variácie sa nacvičujú pomocou rytmizácie (bubon, tleskanie a iné) a hudby, s jej výberom zohľadňujúcim psychický stav žiaka pri jej reprodukcii. Pri rozvíjajúcej sa sexualite žiakov ich treba pripraviť na správny postoj a reakciu pri hroziacom sexuálnom zneužití, rozpoznanie a odmietnutie nevhodných dotykov a pod.

9. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Samostatne realizovať nadobudnuté zručnosti pri vykonávaní pohybových aktivít s dôrazom na ich generalizáciu v zmenenom vonkajšom prostredí, so zmenou formy aktivity a personálnej zmene,
- spontánne dodržiavať pravidlá hrových a pohybových aktivít,
- nácvik pohybových zručností, návykov potrebných pre pracovné a spoločenské začlenenie žiakov do majoritnej spoločnosti,
- poznať potreby vlastného tela,
- funkčne používať komunikačné prostriedky,
- rozvíjať verbálne schopnosti v súvislosti s telovýchovnými aktivitami,
- prijať fyzický kontakt pri telovýchovných aktivitách
- učiteľa i spolužiakov,
- akceptovať a uplatňovať pravidlá,
- kooperovať so spolužiakom,
- uplatňovať interakčnú kooperáciu,
- prispôbiť sa požiadavkám skupiny,
- ovládať jednoduché tanečné kroky,
- napodobňovať pri telovýchovných aktivitách, poradovosti, kreativity a improvizáčnej schopnosti, – rozvíjať generalizačnú schopnosť,
- poznať vlastné potreby a ich uspokojovanie v oblasti účelových pohybových aktivít, ich využívanie vo voľnom čase,
- osvojiť si zásady správnej životosprávy a odpočinku.

OBSAH

Zdravotné cvičenia – opakovanie a obmieňanie cvikov z predchádzajúcich ročníkov. Chôdza na akupresúrnom alebo pohyblivom chodníku. Chôdza na stepperi. Jazda na rehabilitačnom bicykli.

Kondičné cvičenia – chôdza, beh, skoky, lezenie, hádzanie, chytanie a gymnastické cvičenia.

Chôdza – upevňovanie správneho držania tela pri chôdzi, chôdza určeným smerom, chôdza po čiare, stočenom lane alebo hadici, chôdza v zástupe za učiteľom, chôdza vo dvojiciach, v rade. Návnik rytmickej chôdze. Prekračovanie nízkych prekážok pri chôdzi – kocky zo stavebnice, škatule od topánok a pod. Návnik chôdze po schodoch nahor a dole so striedaním pravej a ľavej nohy. Návnik chôdze vo dvojiciach s držaním, postupné rytmizovanie chôdze s udávaním tempa – vytlieskavanie, bubnovanie. Chôdza a prekračovanie nízkej prekážky s ľahkým predmetom v ruke. Chôdza na mieste, návnik chôdze vzad. V prírode prejsť najmenej 1 km. 409

Beh – návnik správneho pohybu nôh a ramien pri behu, beh určeným smerom, beh v zástupe za učiteľom alebo za spolužiakom, prebehnutie vizuálne vyznačenej trasy na zemi. Vybehnutie na daný signál: zo stoja, z drepu, zo sedu a z ľahu. Zmeny smeru udávaného pri behu, beh okolo predmetov rozložených po zemi, beh po obvodě kruhu. Beh cez nenáročnú prekážkovú dráhu v zástupe za ostatnými spolužiakmi. Beh na 100 m, štafetový beh v dĺžke maximálne 2 x 60 m.

Skoky – poskoky na mieste i z miesta znožmo a striedavo na jednej, druhej nohe, skoky z miesta, skok cez čiaru, lano, hadicu položenú na zem. Preskok prekážky vysokej maximálne 20 cm, zoskok z výšky 30 - 40 cm na mäkkú podložku podľa možnosti do drepu, návnik skoku do diaľky. Preskok medzery medzi dvoma žinenkami bez rozbehu a s krátkym rozbehom, poskoky v drepe a obraty. Skok do diaľky.

Lezenie a plazenie smerom dopredu po vizuálne vyznačenej trase, preliezanie vhodných prekážok – preliezačky, nízký rebrík – maximálne do výšky 1 m, lavičky, švédske debny, obruče na stojanoch. Spúšťanie sa na kĺzačke. Podliezanie vhodných prekážok - lavice, švédske debny. Výstup po šikmej lavičke lezením, plazením. Zliezanie prírodných prekážok.

Hádzanie a chytanie – návnik v chytaní lopty gúľajúcej sa po zemi, po šikmej ploche, lopty hodenej/podanej učiteľom/spolužiakom. Hodenie lopty učiteľovi, spolužiakovi. Hádzanie do terča, na cieľa, návnik nadhadzovania lopty obidvoma rukami. Prehadzovanie nízkych prekážok. Návnik hodú lopty do diaľky, do výšky, prehadzovanie cez obruče.

Gymnastické cvičenia – chôdza po lavičke s obratom. Chôdza po lavičke s 2 – 3 prekážkami – drobné predmety umiestnené na lavičke. Chôdza po šikmej ploche, napr. po zavesenej lavičke. Návnik visu na nízkej hrazde. Výskok maximálne na 3 - 4 diely švédskej debny do vzporu kľáčmo, z kľaku stoj. Gúľanie a priťahovanie plnej lopty v kľaku.

Tanec - tanečná výchova, jednoduché spoločenské a moderné tance - krok prísunný a poskočný.

Základy akrobatických cvičení – prevaľovanie bokom v ľahu na rovnej podložke – s vystretými dolnými končatinami, kolíska na chrbte z drepu spojného. Rýchle zmeny polôh v postojoch. Aktivity na rozvoj rovnováhy, laterality a koordináciu pohybov (napr. niektoré jednoduché one brain cvičenia).

Poradové cvičenia – návnik uplatňovania povelov vpravo vbok, vľavo vbok, čelom vzad, poklusom v klus, stáť, pozor, pohov.

Sezónne činnosti – v zimnom období hry na snehu, návnik chôdze po klzkej ploche, sánkovanie sa na miernom svahu, v jarnom a v letnom období turistika, podľa možnosti v ktoromkoľvek ročnom období aj plávanie. Bicyklovanie. Prechádzky s konkrétnym cieľom

(návšteva verejných priestranstiev s cieľom rozvíjať ďalšiu zručnosť – napr. hra na ihrisku v spoločnosti neznámych detí, presun verejnými hromadnými dopravnými prostriedkami). Kolektívne činnosti – loptové hry s jednoduchými pravidlami. Naháňačky.

Hudobno-pohybové hry – rytmizovaná chôdza beh v rôznom tempe, ktorého zmena je signalizovaná zvukom pišťali a udávaná učiteľom. Riekanky, detské pesničky spojené so symbolizáciou pohybov a aktivít. Nácvik točenia vo dvojiciach – v kombinácii žiak s učiteľom, dvaja žiaci, traja, resp. štyria žiaci bez učiteľa. Prísuný krok bokom, nácvik prísuného kroku vpred, nácvik cvalu bokom. Vyjadrenie trojštvrťového taktu potleskom, podupom. Pohybové vyjadrenie pojmov: ticho, silno, nízko, vysoko, pomaly, rýchlo. Koordináčn

PROCES

Pri pohybových aktivitách navodzujeme situáciu na imitáciu pohybových aktivít spolužiaka/spolužiakov s cieľom sociálne sa prispôbiť skupine a skupinovej aktivite; na rozvíjanie schopnosti využívať naučenú pohybovú hru na interakciu so spolužiakom/spolužiakmi bez aktívneho zasahovanie učiteľa (15-20 min); na rozvíjanie schopnosti iniciovať sociálnu interakciu prostredníctvom aktivít so spolužiakom/spolužiakmi bez aktívneho zasahovania učiteľa (15-20 min); na uplatňovanie kreativity a improvizácie žiaka.

Do obsahu vyučovania telesnej výchovy treba zaradiť zložky súvisiace s osvojovaním správnej životosprávy a nácvik spoločenských voľno časových aktivít, medzi ktoré okrem rôznych druhov jednoduchých športov a hier je aj tanec. Jednoduché krokové variácie nacvičiť pomocou rytmizácie a hudby. Výber krokov a hudby musí zohľadňovať možnosti, schopnosti a psychický stav žiaka pri jej reprodukcii.

Pri rozvíjajúcej sa sexualite žiakov treba ich pripraviť na správny postoj a reakciu pri hroziacom sexuálnom zneužití (nevhodné dotyky a pod.).

Pri nácviku osvojovania si pravidiel bezpečného pohybu na ulici a presunu prostredníctvom hromadných dopravných prostriedkov dbáme na zvýšený dohľad nad žiakmi, so skupinou žiakov idú vždy minimálne dve dospelé osoby. Jeden učiteľ môže rozvíjať maximálne štyroch žiakov, pri dodržaní bezpečnosti najmä v uzatvorených priestoroch a snažiť sa nevyužívať pomoc druhého učiteľa.

Obsah vzdelávania pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím pre 9. ročník s vyučovacím jazykom maďarským bol schválený pedagogickou pedagogickou radou 26.08.2019.

V Rimavskej Sobote, 26.08.2019

PaedDr. Iveta Tóthová

riaditeľka školy

